

Plan

Diarienummer
511-1980-2018

Vålådalen

SE0720084

Bevarandeplan för Natura 2000-område

Länsstyrelsen
Jämtlands län

Foto: Länsstyrelsen Jämtlands län.

Fakta om området

Fastställd av Länsstyrelsen: 2018

Namn och områdeskod: Vålådalen, SE0720084

Län: Jämtlands län

Kommun: Åre och Berg

Skyddsstatus: SAC & SPA (Special Area of Conservation & Special Protection Area /
Skydd enligt habitat- respektive fågeldirektivet)

Övrigt skydd: Naturreservat

Ägandeförhållanden: Staten via Naturvårdsverket samt enskilda markägare

Areal: 121 378,5 hektar

Utgiven av

Länsstyrelsen Jämtlands län

November 2018

Tryck

Länsstyrelsens tryckeri, Östersund 2018

Löpnummer

2018:213

Diarienummer

511-19880-2018

Publikationen kan laddas ner från Länsstyrelsens hemsida
www.lansstyrelsen.se/jamtland

Innehållsförteckning

Natura 2000	4
Bevarandeplan	4
Tillståndsplikt och samråd	4
Karta och kartverktyg	5
Förklaring av begrepp.....	6
Ingående naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet	8
Områdesbeskrivning	10
Bevarandesyfte och bevarandemål.....	14
Beskrivning av naturtyper och arter	19
Vatten	19
Hedar.....	20
Gräsmarker	21
Våtmarker.....	22
Berg.....	23
Skog	24
Fågelarterna.....	27
Hotbild	32
Bevarandeåtgärder.....	36
Bevarandestatus idag.....	40
Bevarandestatus nationellt för ingående naturtyper	40
Bevarandestatus nationellt för ingående arter	43
Bevarandestatus nationellt för ingående fågelarter	45
Uppföljning	53
Litteratur.....	54

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Utpekande av Natura 2000-områden bygger på krav som finns i EU:s fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Syftet är att reducera risken för utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EU:s fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att de utpekade värdena i områdena ska bevaras långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EU:s arbete för att bevara biologisk mångfald. I art- och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fågelarter i vårt land.

Bevarandeplan

För varje Natura 2000-område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta ska göras i särskilda bevarandeplaner eller i en skötselplan om området även är skyddat som naturreservat. I planen ska det finnas en beskrivning av området innehållandes bevarandesyfte, bevarandemål och en förteckning av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Hot mot Natura 2000-områdets arter och naturtyper, och behov av bevarandeåtgärder, till exempel skydd eller skötsel, ska också beskrivas. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken. Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Den ska tas fram och hållas aktuell i dialog med berörda intressenter, och det är värdefullt om den som har ny information om områdets förutsättningar kontaktar Länsstyrelsen. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, till exempel skyddsbeslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller inom Natura 2000.

Tillståndsplikt och samråd

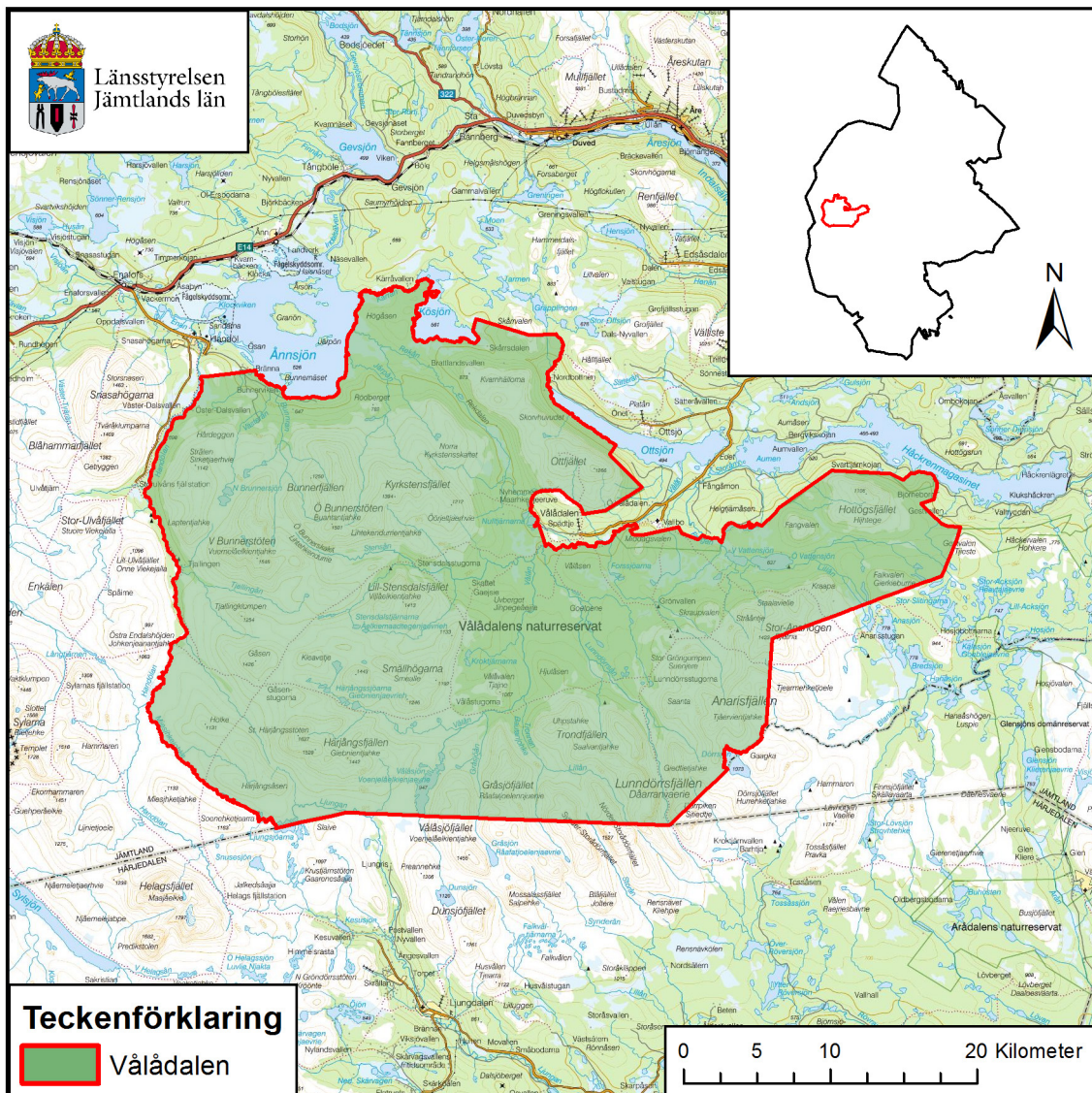
För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap.27–29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Karta och kartverktyg

Aktuell information om naturtypers utbredning och arter i ett enskilt Natura 2000-område går att hitta med hjälp av kartverktyget Skyddad natur. Det kan nås på Naturvårdsverkets hemsida genom att söka på "kartverktyget skyddad natur". I kartverktyget söker du upp aktuellt område och klickar på namnet för mer information. Karta över naturtyper hittas efter sökning av område, gå till fliken Kartskikt, avmarkera allt och under Naturtypskarteringar, lägg till Natura naturtypskartan (NNK) och välj Naturtyper (ytor, linjer, punkter). Det finns även möjlighet att ladda ner naturtypskartan som shp-fil. För mer information, se Länsstyrelsens hemsida.

Här nedan finns en översigtskarta över områdets belägenhet.

© Länsstyrelsen Jämtlands län
 © Lantmäteriet Geodatasamverkan - GSD

Förklaring av begrepp

Bevarandesyfte

Det övergripande syftet med Natura 2000-området är alltid att upprätthålla de förtecknade naturtyperna och arterna i "gynnsam bevarandestatus".

Bevarandemål

Bevarandemålen beskriver vad bevarandesyftet innebär i praktiken för förtecknade naturtyper och arter. Målet skall alltså, helst med hjälp av mätbara parametrar, beskriva vad gynnsam bevarandestatus för aktuell art eller naturtyp innebär. Föreligger redan gynnsam bevarandestatus sätts bevarandemålen ofta så att nuvarande förhållanden ska bibehållas.

Bevarandestatus

Bevarandestatus för en naturtyp bestäms av de faktorer som påverkar naturtypen och dess typiska arter. Med påverkan avses något som på lång sikt kan förändra naturtypens naturliga utbredning, struktur, funktion, eller förändra de typiska arternas möjlighet till överlevnad. En naturtyps bevarandestatus anses gynnsam när:

- » dess naturliga eller hävdvibetingade utbredningsområde och de ytor den täcker inom detta område är stabila eller ökande, och
- » den särskilda struktur och de särskilda funktioner som är nödvändiga kommer att finnas under en överskådlig framtid, och
- » bevarandestatusen hos dess typiska arter är gynnsam.

Bevarandestatus för en art bestäms av de faktorer som påverkar arten och som på lång sikt kan förändra den naturliga utbredningen eller storleken hos dess populationer. En arts bevarandestatus anses som gynnsam när:

- » uppgifter om den berörda artens populationsutveckling visar att arten på lång sikt kommer att förbli livskraftigt och
- » artens naturliga eller hävdvibetingade utbredningsområde inte minskar inom en överskådlig framtid, och
- » det kommer att fortsätta finnas en tillräckligt stor livsmiljö för att artens populationer skall bibehållas på lång sikt.

Habitat

Med habitat menas en miljö som är lämplig för en viss art att leva i. I denna bevarandeplan används begreppet naturtyp ofta som synonym till habitat.

Koder

Varje naturtyp och art som omfattas av art- och habitatdirektivet eller fågeldirektivet har en speciell kod. Förteckningen över koder för arter och naturtyper som återfinns i Sverige hittas på Naturvårdsverkets hemsida: <http://www.naturvardsverket.se>

Dessutom har alla Natura 2000-områden en unik kod.

Prioriterad art eller naturtyp

Utpekade som prioriterade i art- och habitatdirektivet eftersom Sverige som medlem i EU har ett särskilt ansvar för dessa. Prioriterade arter och naturtyper är ofta de mest hotade och/eller så finns deras huvudsakliga utbredningsområde inom EU.

Rödlistad art

Rödlistan är en nationell sammanställning av arters status (utdöenderisk) inom landets gränser. Arternas status bedöms med hjälp av ett antal kriterier som omfattar skattningar av populationsstorlek, förekomst, utbredning och trender. Utifrån en sammantagen bedömning placeras arterna i olika rödlistekategorier. Läs mer på Artdatabankens hemsida: <http://www.artdatabanken.se>

Typisk art

Indikatorarter vars förekomst indikerar gynnsam bevarandestatus hos naturtypen genom att de reagerar relativt tidigt på förändringar.

Ingående naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet

Området är utpekad att ingå i nätverket Natura 2000 enligt art och habitatdirektivet. I tabellerna nedan redovisas samtliga i området påträffade arter och naturtyper som legat till grund för detta. Resterande areal upp till områdets totala areal uppfyller idag inte kriterierna för någon av de naturtyper som ingår i art- och habitatdirektivet.

Tabell 1. Ingående naturtyper enligt art- och habitatdirektivet.

Kod	Naturtyp	Uppskattad areal	Bevarandestatus
3130	Ävjestrandsjöar	700,0 hektar	Gynnsam
3220	Alpina vattendrag	200,0 hektar	Gynnsam
4060	Alpina hedar	29 600,0 hektar	Gynnsam
4080	Alpina videbuskmarker	5 900,0 hektar	Gynnsam
6170	Alpina kalkgräsmarker	9 500,0 hektar	Gynnsam
6210	Kalkgräsmarker	5,0 hektar	Gynnsam
6230	Stagg-gräsmarker	3,0 hektar	Gynnsam
6270	Silikatgräsmarker	3,0 hektar	Gynnsam
6430	Högörtängar	25,0 hektar	Gynnsam
6520	Höglänta slätterängar	5,0 hektar	Gynnsam
7140	Öppna mossar och kärr	1 600,0 hektar	Gynnsam
7310*	Aapamyror	300,0 hektar	Gynnsam
8110	Silikatarasmarker	100,0 hektar	Gynnsam
8120	Kalkrasmarker	50,0 hektar	Gynnsam
9010*	Taiga	25 200,0 hektar	Gynnsam
9040	Fjällbjörkskog	17 800,0 hektar	Gynnsam
9050	Näringsrik granskog	1 000,0 hektar	Gynnsam
91D0*	Skogbevuxen myr	100,0 hektar	Gynnsam

*= Prioriterad naturtyp enligt art- och habitatdirektivet.

Tabell 2. Ingående arter enligt art- och habitatdirektivet.

Art	Svenskt namn	Bevarandestatus
Lutra lutra	Utter	Okänd
Lynx lynx	Lodjur	Okänd
Alopex lagopus	Fjällräv	Okänd
Gulo gulo	Järv	Okänd

Tabell 3. Fågelarter ingående i fågeldirektivet som observerats eller där spår av arten observerats i området.

Kod	Art	Svenskt namn
Gruppen vadare, pipare och trana		
A151	Philomachus pugnax	Brushane
A154	Gallinago media	Dubbelbeckasin
A139	Charadrius morinellus	Fjällpipare
A166	Tringa glareola	Grönben
A140	Pluvialis apricaria	Ljungpipare
A170	Phalaropus lobatus	Smalnäbbad simsnäppa
A127	Grus grus	Trana
Gruppen rovfåglar och ugglor		
A215	Bubo bubo	Berguv
A082	Circus cyaneus	Blå kärrhök
A094	Pandion haliaetus	Fiskgjuse
A216	Nyctea scandiaca	Fjälluggla
A456	Surnia ulula	Hökuggla
A102	Falco rusticolus	Jaktfalk
A222	Asio flammeus	Jorduggla
A091	Aquila Chrysaetos	Kungsörn
A457	Strix nebulosi	Lappuggla
A223	Aegolius funereus	Pärluggla
A220	Strix uralensis	Slaguggla
A098	Falco columbarius	Stenfalk
Gruppen simfåglar och silvertärna		
A194	Sterna paradisea	Silvertärna
A001	Gavia stellata	Smålom
A002	Gavia Arctica	Storlom
A007	Podiceps auritus	Svarthakedopping
A038	Cygnus Cygnus	Sångsvan
Gruppen hackspettar		
A236	Dryocopus martius	Spillkråka
A241	Picoides tridactylus	Tretåig hackspett
Gruppen skogshöns och blåhake		
A104	Tetrastes bonasia	Järpe
A409	Lyrurus tetrix	Orre
A108	Tetrao urogallus	Tjäder
A272	Luscinia svecica	Blåhake

Områdesbeskrivning

Vålådalens naturreservat har en yta lika stor som Öland (drygt 121 400 hektar). Området karaktäriseras av "Vålådalens skogbeklädda bäcken", omringad av fjällmassiven Bunner-, Härjångs-, Lunndörns- och Anarisfjällen samt de mer isolerade Ottfjället och Hottögsfjället. De lägst belägna delarna ligger på 500 till 600 meter över havet och de högsta topparna når 1 500 till 1 600 meter över havet. Vegetationen är omväxlande beroende på varierande klimatförhållanden och olika berggrund.

Delar av Vålådalens naturreservat har ingått i flera inventeringar, se tabell 4 nedan.

Tabell 4: Inventeringar som genomförts i Vålådalsområdet.

Inventering	Område
Urskogsinventering 1983	Rekdalen, Vålådal, Rulldalen, Håckren
VMI	19C2G01, 19C3G01, 19C3I01, 19C3J01, 19C4I01-03, 19C4J01, 19D4A01-02
Myrskyddsplanen	Objekt 28 och 29
Äng och Hage (1993)	Bunnerviken 2166, Sörbottnen 2117
Äng och Bete (2003)	Bunnerviken 345-XIJ, Sörbottnen DE3-EKL

Vålådalens naturreservat

Vålådalsbäcken avvattnas av Vålån med källflöden och präglas av rikligt med tjärnar, bäckar och åar. Dessa perforerar terrängen och skapar ibland stora biotopvariationer. Underlaget utgörs på flera håll av grova sediment, där skiktningen är tydlig: granskog i branta sluttningar, tallskog på torra höjdparter. För övrigt dominerar ganska, gles, och ibland rikligt björkblandad granskog. Skogstyperna varierar. Lövinslaget är påfallande rikligt på Vålåsen, rakt söder om turiststationen, och förklaras av en omfattande brand år 1920, då cirka 1 500 hektar brann ner. Tyvärr avverkades brandresterna och ny skog (gran och tall) frösådes på några hundra hektar av brandytan. Vålåsen, har kalkrik berggrund och därmed rik och frodig flora, bland annat brunkulla. Övriga skogsområden är måttligt till ringa genomhuggna någon gång under 1900-talets början. Mindre till synes orörda områden finns, men utgörs av skog i trädgränzonen.

Ett 10 till 15 hektar stort granområde mellan Stentjärnen och Ängeltjärnarna brann i mitten på 1970-talet. En hel del större träd togs tillvara strax efter branden, men rikligt med granar står, och ligger kvar på brandytan och ger en aning om ett naturligt tillstånd efter brand.

I sträckning från Matskålstjärn och norrut, ligger Matskålsängena. Det är före detta åbotten och här finns rik, hävdgynnad flora. Kontrasterna till de små åsarna där ån inte dragit fram, med mager tallskog som omger ängena, är stora.

Rekdalen är en skogrik, grandominerad dalgång, i kontakt med Ånnsjön i nordväst. Dalen är viltrik. I de nordvästra delarna växer måttligt till rikligt med löv i den annars ganska glesa granskogen. Här finns också ett stort deltaområde med stora, gölriska blötmyrar beskrivna i våtmarksinventeringen. Följer man Rekdalen uppströms in i dalgången hittar man ungefär liknande beståndstyper i anslutning

till ån, uppbrutna av större och mindre våtmarker. I Rekdalens södra del breder sig ett stort, gölrikt myrområde ut sig.

Dalgången har en lång historia av förindustriell kulturpåverkan. Längs Ånnsjöns stränder finns flera dokumenterade stenåldersboplatser och mellan Kösjön och Rekån finns ett omfattande fångstgropssystem. Under andra hälften av 1800-talet fanns det i Rekdalen tre aktiva fåbodvallar. Vid Rekdalsvallen höll man tamboskap fram till slutet av 1920-talet, medan höslåtter pågick på både Brattlandsvallen och Rekdalsvallen fram till 1940-talet.

Runt sekelskiftet 1900 anlades det samiska nybygget Nyhemmen i dalgångens södra delar, på en plats som tidigare varit ett vår- och höstviste. Det finns historiska dokument som beskriver att viss renskötsel förekom i dalgångens norra delar åtminstone under 1930-talet.

Rekdalens norra, men även mellersta, delar är starkt påverkade av skogsavverkningar, vilka främst skedde under 1920 till 1940-talet. Det finns även grova stubbar efter dimensionshuggna tallar spridda i stora delar av dalgången. Dessa huggningar skedde i slutet av 1800-talet.

Spår av tidigare skogsbränder förekommer. Stora delar av dalgångens norra delar brann någon gång under 1860/1870-talet och i de mellersta delarna finns flera tallar med brandljud. Dalens sydöstra del torde ha eldhärjats för mellan 200 och 300 år sedan.

Den sydvästra delen av dalgången innehåller partier med till synes orörd skog. Skogen är överlag olikåldrig och innehåller rikligt med lågar av alla nedbrytningsgrader, samt gamla granar med torkade och brutna toppar. Dock är åldersspridningen sämre i de norra delarna och här är levande träd över 200 år ovanliga. Det är sparsamt med torrakor. Vissa partier, särskilt i de norra och mellersta delarna av dalgången, har hög bonitet och stora virkesförråd. I en del fall drygt 200 kubikmeter per hektar. Annars varierar skogstyperna mellan torra till friska ristyper.

Rulldalen ligger i reservatets östra del mellan Fangvalen – Hottögsfjället i norr och Anarisfjällen – Håsjöbottnarna i söder. Här finns 1 000 till 1 500 hektar till synes orörd skog (med undantag av kreatursbete fram till 1930-talet). I centrum ligger Rullån och dess delta. Här växer mycket gles tallskog. Träden når ofta metertjocka dimensioner men är inte mer än tio meter höga. Få och mycket gamla spår av bränder.

Aumvalens nord- och västsluttningar domineras av barrblandskogar där välväxta tallar bildar överståndare till mer klenvuxna, ofta gruppställda granar. Både gran och tall åldersbestämdes till strax över 350 år. Andelen död ved är stor med lågor, torrakor och toptorkade tallar. Få och förmodligen mycket gamla spår av bränder. Torrträdsuttag har skett kring år 1910.

Rulldalens sluttningar är grandominerade med riklig lövinblandning. Här har pågått kreatursbete men är för övrigt är skogen orörd. Inga spår av bränder men här finns måttlig till riklig förekomst av död ved.

Furuberget längst i öster saknar avverkningsspår. Terrängen är blockig, ofta storblockig och övergår från lågvuxen tallskog till granskog upp mot kalfjället på Hottögsfjället. Andelen död ved är hög.

Ett litet skogsbestånd är beläget i Furubergets branta nordostsluttning och visar en skogstyp som tidigare har klätt sluttningarna mot fd Hottsjön (numera Håckrenmagasinet). Det är en relativt välsluten barrblandskog med ringa lövinslag. Tallens äldregeneration är cirka 370 år och är uppkommen efter brand. Dessa är överståndare till den vanligen något klenare granen. Äldsta gran är cirka 300 år. Skogen, och framför allt tallen, når ibland grova dimensioner 40 till 50 centimeter i brösthöjdsdiameter. En hel del torrakor förekommer men antalet lågorna är dock sparsamt. Här finns spår av flera avverknings-, uttag av torrträd och vindfällen under de senaste årtiondena. Under tidigt 1900-tal gjordes dimensionsavverkningar.

Vålådalsområdet är också geologiskt intressant. Den sista inlandsisen har lämnat många spår efter sig. Issjödalen, Gröndalen och pyramiderna bildar ett sammanhängande, flera hundra hektar stort, nästan, vegetationsfritt isälvsdeltaområde. Dödisgropar och grus- och sandåsar, ger här ett mycket särpräglat månlandskap. Många djupa U-dalar delar Gråsjö-, Trond- och Lunndörssfjällen. Storådörren och Lunndörren är troligen de mest kända U-dalarna.

I området finns också till exempel habitatarterna fjällräv och järv. Lunndörren har blivit använd som transportväg under i många generationer och är en viktig länk mellan Jämtland och Härjedalen. På 1940-talet fanns faktiskt planer på att dra en väg genom Lunndörrespasset.

Renskötsel pågår i Vålådalsområdet precis som i resten av fjällkedjan.

Området genomdras av ett flertal turistleder, både sommar- och vinterleder.

Tabell 5. Exempel på rödlistade arter inom Natura 2000-området Vålådalen.

Förklaring av förkortningarna för rödlistans olika hotkategorier enligt Artdatabanken: EX=Utdöd, EW=Utdöd i vilt tillstånd, RE=Nationellt utdöd, CR = Akut hotad, EN = Starkt hotad, VU = Sårbar, NT = Nära hotad, LC=Livskraftig och DD = Kunskapsbrist.

Latinskt namn	Svenskt namn	Hotkategori*
Fåglar		
<i>Aquila chrysaetos</i>	Kungsörn	NT
<i>Bubo bubo</i>	Berguv	VU
<i>Buteo lagopus</i>	Fjällvråk	NT
<i>Circus cyaneus</i>	Blå kärrhök	NT
<i>Dendrocopos minor</i>	Mindre hackspett	NT
<i>Falco rusticolus</i>	Jaktfalk	VU
<i>Gallinago media</i>	Dubbelbeckasin	NT
<i>Gavia stellata</i>	Smålom	NT
<i>Bubo scandiacus</i>	Fjälluggla	CR
<i>Philomachus pugnax</i>	Brushane	VU

<i>Picoides tridactylus</i>	Tretåig hackspett	NT
<i>Strix nebulosa</i>	Lappuggla	NT
Däggdjur		
<i>Alopex lagopus</i>	Fjällräv	EN
<i>Gulo gulo</i>	Järv	VU
<i>Lynx lynx</i>	Lodjur	VU
<i>Lutra lutra</i>	Utter	NT
<i>Ursus arctos</i>	Brunbjörn	NT
Kärlväxter		
<i>Gymnadenia nigra</i>	Brunkulla	EN
<i>Pseudorchis albida</i>	Vityxne	EN
<i>Botrychium lanceolatum</i>	Topplåsbräken	VU
<i>Gentianella campestris</i>	Fältgentiana	EN
Mossor		
<i>Anastrepta orchadensis</i>	Snedbladsmossa	VU
<i>Cynodontium fallax</i>	Praktklipptuss	NT
Svampar		
<i>Cystostereum murrayi</i>	Doftskinn	NT
<i>Diplomitoporus crustulinus</i>	Sprickporing	VU
<i>Fomitopsis rosea</i>	Rosenticka	NT
<i>Inonotus leporinus</i>	Harticka	NT
<i>Laurilia sulcata</i>	Taigaskinn	VU
<i>Phellinus nigrolimitatus</i>	Gränsticka	NT

Bevarandesyfte och bevarandemål

Bevarandesyfte

Bevarandesyftet för området är att samtliga ovan utpekade naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet skall upprätthållas i gynnsam bevarandestatus. Dessutom ska möjligheter ges till vetenskapliga studier och rörligt friluftsliv.

Bevarandemål för de utpekade naturtyperna

För att konkretisera ovanstående syfte fastställs bevarandemål enligt nedan.

Vatten

AREAL

Arealen ska uppgå till minst samma areal som vid tidpunkten för utpekandet, det vill säga för:

- » Ävjestrandsjöar (3130) cirka 700 hektar.
- » Alpina vattendrag (3220) cirka 200 hektar.

STRUKTURER OCH FUNKTIONER

Naturliga förhållanden avseende vattenföring, flödesdynamik och artsammansättning.

- » God vattenkvalitet, det vill säga näringsfattigt och oftast klart vatten (förutom vid snösmältning) med låg belastning av miljöföroreningar.
- » Inga mänskligt skapade hinder så att vandringsvägarna för vattenlevande organismer är fria.

SPECIFIKT FÖR ALPINA VATTENDRAG (3220):

- » Vattendragets omgivning skall vara naturliga med till exempel örtrik vegetation, viden, fjällbjörk och våtmarker.

SPECIFIKT FÖR ÄVJESTRANDSJÖAR (3130):

- » Förekommande störningsmoment såsom ishyvling, strandbete eller översvämning.
- » Kortskottsvegetation (till exempel notblomster, strandpryl, braxengräs, klotgräs).
- » Periodvis blottlagda stränder med årlig (ettårig) vegetation.

TYPISKA ARTER

Populationerna av flertalet typiska arter för varje naturtyp ska vara livskraftiga på lång sikt.

Hedar

AREAL

Arealen ska uppgå till minst samma areal som vid tidpunkten för utpekandet, det vill säga för:

- » Alpina hedar (4060) cirka 29 600 hektar.
- » Alpina videbuskmarker (4080) cirka 5 900 hektar.

STRUKTURER OCH FUNKTIONER

- » Inga skador i växttäcknet efter mänsklig påverkan som till exempel terrängkörning eller annat slitage.
- » Betespräglad efter extensivt renbete.
- » Ingen negativ förändring av täckningsgraden av mark-, fält-, busk- och trädskikt.
- » Videbuskmarker: Viss översilning av näringsrikt vatten.

TYPISKA ARTER

- » Populationerna av flertalet typiska arter för varje naturtyp ska vara livskraftiga på lång sikt.

Gräsmarker

AREAL

Arealen ska uppgå till minst samma areal som vid tidpunkten för utpekandet, det vill säga för:

- » Alpina kalkgräsmarker (6170) cirka 9 500,0 hektar.
- » Kalkgräsmarker (6210) cirka 5,0 hektar.
- » Stagg-gräsmarker (6230) cirka 3,0 hektar.
- » Högörtängar (6430) cirka 25,0 hektar.
- » Höglänta slåtterängar (6520) cirka 5,0 hektar,
- » Silikatgräsmarker (6270) cirka 3,0 hektar (Bunnervikens fjällägenhet).

STRUKTURER OCH FUNKTIONER

- » Ogödslad naturbetesmark.
- » Artrik, tjock grässvål som följd av årligt bete och/eller årlig slåtter och röjning av buskvegetation.
- » Vålhävdad vid sommarens slut.

SPECIFIKT FÖR ALPINA KALKGRÄSMARKER (6170):

Kalkpåverkan/högt pH på grund av kalkrik berggrund eller genom tillrinnande markvatten.

- » Artrik flora.
- » Extensivt renbete.

SPECIFIKT FÖR KALKGRÄSMARKER (6210):

- » Kalkpåverkan/högt pH på grund av kalkrik berggrund eller genom tillrinnande markvatten.

SPECIFIKT FÖR STAGG-GRÄSMARKER (6230):

- » Minst fyra hävdgynnade arter förutom stagg.

SPECIFIKT FÖR HÖGÖRTÄNGAR (6430):

- » Upprepad störning som gör vedväxter konkurrenssvaga, såsom till exempel kraftig islossning eller vårfrost. (inte samma hävdbehov).

SPECIFIKT FÖR HÖGLÄNTA SLÅTTERÄNGAR (6520):

- » Höglänt liggande slåttermark.
- » Vålhävdad varje år genom slåtter och eventuellt efterbete.

TYPISKA ARTER

Populationerna av flertalet typiska arter för varje naturtyp ska vara livskraftiga på lång sikt.

Våtmarker

AREAL

Arealen ska uppgå till minst samma areal som vid tidpunkten för utpekandet, det vill säga för:

- » Öppna mossar och kärr (7140) cirka 1 600 hektar.
- » Aapamyror (7310) cirka 300,0 hektar.

STRUKTURER OCH FUNKTIONER

- » Naturlig hydrologi, opåverkad av dikning och annan markavvattning
- » De eventuella befintliga strukturerna som finns såsom tuvor, dråg, strängar, gölar, gungflyn med fler ska finnas kvar i samma omfattning och spridning med undantag av naturliga förändringar.
- » Täckningsgraden av botten-, fält-, busk- och trädskikt bör inte nämnvärt förändras. Undantaget då förändringen är en för naturtypen positiv effekt av restaureringsåtgärder.
- » Markslitage pga. mänsklig påverkan som till exempel terrängkörning, promenadvägar eller annat slitage är försumbar.

TYPISKA ARTER

Populationerna av flertalet typiska arter för varje naturtyp ska vara livskraftiga på lång sikt.

Berg

AREAL

Arealen ska uppgå till minst samma areal som vid tidpunkten för utpekandet, det vill säga för:

- » Silikat-rasbranter cirka 100,0 hektar.
- » Basiska rasbranter cirka 50,0 hektar.

STRUKTURER OCH FUNKTIONER

Silikatarasmarker (8110)

- » Klippvegetationens utbredning är densamma.
- » Naturliga processer som till exempel ras och vittring fortgår.
- » För lokaler med häckande rovfåglar skall inte störningarna från människor påverka häckningen negativt.
- » Opåverkad hydrologi.
- » Beskuggningen av rasbranten minskar inte.

Kalkrasmarker (8120)

- » Lövskogen nedanför är intakt (då sådan finns), eftersom den påverkar fuktighetsförhållandena i branten
- » Opåverkad hydrologi
- » Måttlig störning från tramp (såväl människor eller djur)
- » Fortgående sluttningsprocesser som ras, laviner eller slasklaviner med talusbildning
- » Typiska arter
- » Populationerna av flertalet typiska arter för varje naturtyp ska vara livskraftiga på lång sikt.

Skog

AREAL

Arealen ska uppgå till minst samma areal som vid tidpunkten för utpekandet, det vill säga för:

- » Taiga (9010) cirka 25 000,0 hektar.
- » Näringsrik granskog (9050) cirka 1 000,0 hektar.
- » Fjällbjörkskog (9040) cirka 17 800,0 hektar.
- » Skogbevuxen myr (91D0) cirka 100,0 hektar.

STRUKTURER OCH FUNKTIONER

- » Endast inhemska trädslag får förekomma.
- » Ingen eller försumbar påverkan på hydrologin från till exempel markavvattning.
- » Skogen ska vara flerskiktad och/eller olikåldrig.
- » Markslitage till följd av mänskliga aktiviteter (till exempel terrängkörningsspår) är försumbart.

SPECIFIKT FÖR TAIGA (9010) OCH NÄRINGSRIK GRANSKOG (9050):

- » Död ved i olika dimensioner och nedbrytningsstadier skall förekomma med i genomsnitt minst 40 kubikmeter (nedre tröskelvärde 20 kubikmeter) per hektar alternativt med i genomsnitt minst 20 procent (nedre tröskelvärde 15 procent) av virkesvolymen.
- » I genomsnitt cirka 20 till 35 procent av den döda veden skall vara stående.

SPECIFIKT FÖR FJÄLLBJÖRKSOG (9040):

- » Virkesförrådet fjällbjörk får inte öka eller minska med mer än 20 procent.
- » Gran och/eller tall utgör mindre än 20 procent av virkesförrådet.
- » Relationen död/levande ved skall vara minst en femtedel.

SPECIFIKT FÖR SKOGBEVUXEN MYR (91D0):

- » Krontäckningen ska vara minst 25 procent.
- » Minst 25 procent av det totala virkesförrådet död ved i olika dimensioner och nedbrytningsstadier ska förekomma.

TYPISKA ARTER

Populationerna av flertalet typiska arter för varje naturtyp ska vara livskraftiga på lång sikt.

Cirka 28 100 hektar av området är idag ej utpekade som Natura 2000-habitat. Denna del kan dock på sikt få ökade naturvärden och övergå till andra naturtyper genom naturlig succession och eventuell skötsel.

Bevarandemål för de utpekade arterna

LODJUR (1361), JÄRV (1912), FJÄLLRÄV (1911) OCH UTTER (1355)

Lodjur, järv, fjällräv och utter ska kunna fortleva i livskraftiga bestånd.

Bevarandemål för de utpekade fågelarterna

För alla fågelarterna enligt tabell 3 är målet att de ska kunna fortleva i livskraftiga bestånd.

Beskrivning av naturtyper och arter

Vatten

Ävjestrandsjöar (3130)

Näringsfattiga eller svagt näringsrika sjöar upp till fjällen. Stränderna är grunda, ibland betespräglade. Vegetationen består av akvatiska arter som strandpryl och braxengräs samt av annueller på blottlagda strandzoner.

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus

Bibehållna eller förbättrade förhållande avseende vattenståndsvariationer och hydrologi. Oreglerade förhållanden ska upprätthållas. Representativa objekt av naturtypen har stora naturliga vattenståndsfluktuationer på flacka bottnar.

En för naturtypen naturlig artsammansättning utan negativ inverkan av främmande arter eller fiskstammar.

Naturliga omgivningar med strandvåtmarker, strandskog eller extensivt jordbruk med förekommande betade strandängar.

Upprätthållande av eventuellt förekommande strandbete eller återupptagen nyligen upphörd betesdrift.

Naturligt näringsfattigt eller svagt näringsrikt och relativt klart vatten med låg grad av antropogen belastning avseende bland annat humus, försurande ämnen, partiklar (grumlande ämnen), näringsämnen och miljögifter. Inom ramen för naturtypen förekommer olika vattenkemiska förhållanden. Naturligt intervall för några karaktärsgevande parametrar kan vara; pH 5–7, vattenfärg <60 mg Pt eller abs f 400/5 <0,12 och totalfosfor <25 µg/l.

Ingen påtaglig minskning av populationerna hos de typiska arterna i naturtypen.

Viktiga funktioner och strukturer:

- » Naturligt stora vattenståndsfluktuationerna, ishyvling, strandbete.
- » Periodvis blottlagda stränder med årenlig vegetation.
- » Klart vatten.
- » Kortsattsvegetation (till exempel notblomster, strandpryl, braxengräs, klotgräs) Positivt för upprätthållandet av gynnsam bevarandestatus är också om vandringsvägarna i anslutande vattensystem är fria (inga av människan skapade) vandringshinder).

Alpina vattendrag (3220)

Alpina och subalpina vattendrag med örtrik strandvegetation, i vilken bland annat ingår fjällväxter som etablerats längs stränderna.

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus

Bibehållna eller förbättrade förhållanden avseende vattenföring och flödesdynamik.

Oreglerad vattenföring upprätthåller en stor variation gällande bottensubstrat, vegetation och strandstrukturer och därmed förutsättningar för naturligt förekommande arter. Fria vandringvägar i anslutande vattensystem är en förutsättning för vissa av naturtypens typiska arter.

Naturliga omgivningar med örtrik vegetation, salix, fjällbjörk, våtmarker och mader.

God vattenkvalitet – näringsfattigt, ofta klart (förutom vid transport av minerogent material – nedströms glaciärer eller vid snösmältning), neutralt, vatten.

En för naturtypen naturlig artsammansättning utan negativ inverkan av främmande arter eller fiskstammar.

Ingen påtaglig minskning av populationerna hos de typiska arterna i naturtypen.

Viktiga strukturer och funktioner:

- » Förekommande strandvegetation
- » Naturlig vattendynamik

Hedar

Alpina hedar (4060)

Fjällhedar och boreala hedar med dvärgvuxen och krypande busk- och risvegetation. De kan utvecklas på såväl kalkfattiga som på mer basiska marker. Vid intensivare renbete övergår denna naturtyp i gräsmarker, till naturtyp 6150 eller 6170.

Alpina videbuskmarker (4080)

Videbuskmarker i fjällen och subarktiska områden. De uppträder ofta kring bäckar, där de kan breda ut sig över stora arealer. Videbuskmarkerna kan bitvis vara svårgenomträngliga och saknar då undervegetation. Ibland är de glesare och har då en vegetation av gräs och örter.

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus för hed-naturtyperna:

Extensivt renbete.

Ingen påtaglig minskning av populationerna hos de typiska arterna i naturtypen. De typiska arterna är indikatorarter vars förekomst indikerar gynnsam bevarandestatus hos naturtypen genom att de reagerar relativt tidigt på någon av de hotfaktorer som är aktuella för naturtypen.

För vissa videbusktyper är översilning med näringsrikt vatten en förutsättning.

Gräsmarker

Alpina kalkgräsmarker (6170)

Kalkgräsmarker i fjällen samt i höglänta områden i den boreala regionen med en artfattig vegetation av klynnetåg, styvstarr, mossor och lavar. Typen utbildas i regel på torra, vindexponerade ytor i områden med kalkfattig berggrund. Jordtäckningen är i regel tunt och består till största delen av vittringsmaterial. Vegetationen är vanligen påverkad av ett långvarigt renbete.

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus

Vanligen ett extensivt renbete.

Ingen påtaglig minskning av populationerna hos de typiska arterna i naturtypen.

Kalkgräsmarker (6210)

Torra till friska, betespräglade kalkrika gräsmarker ofta med ett mycket stort inslag av örter. Miljöerna är i regel mycket artrika. Ibland kan dessa marker vara viktiga orkidélokaler.

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus

Bete (alternativt slåtter och höbärgning), röjning av igenväxningsvegetation.

Skötseln utformad enligt objektets speciella natur- och kulturvärden. Objektets hävdhistoria bör i första hand vara vägledande för den fortsatta skötseln så att exempelvis ett objekt med lång kontinuitet av slåtter även fortsättningsvis hävdas genom slåtter och en sedan lång tid betad mark fortsätter att betas. I Vålådalen är kalkgräsmarkerna så kallad naturliga kalkgräsmarker som hållits öppna endast av extensiv hävd (bete och slåtter). Ingen påtaglig minskning av populationerna hos de typiska arterna i naturtypen.

Stagg-gräsmarker (6230)

Som framgår av namnet utgörs denna naturtyp av gräsmarker med stagg (ett slags gräs) på silikatrika jordar. Vegetationen uppvisar stor variation. De artrika staggsamhällena har betingats av ängsbruk och betesdrift med i regel en lång kontinuitet. Bete eller slåtter och vid behov röjning av igenväxningsvegetation är nödvändigt för gynnsam bevarandestatus. Skötseln måste anpassas efter objektets hävdhistoria och dess speciella natur- och kulturvärden.

Silikatgräsmarker (6270) – Fjällägenheten Bunnerviken

Torra till friska gräsmarker i låglandet, med lång kontinuitet av betesdrift. Markerna kan i tidigare skeden ha varit hävdade genom slåtter. De är mer eller mindre gödslade och har en artrik vegetation av hävdgynnade kärlväxter och svampar. Träd kan förekomma, dock får trädsiktets krontäckning inte överstiga 25 procent. Vid tätare krontäckning övergår naturtypen till Trädklädda betesmarker (9070). Naturtypen uppvisar i landet en mycket stor variation. De torra typerna kan vara örtrika, vara av fårsvingeltyp eller vara hållmarkstorrängar. De friska typerna utgörs av ängsartade rödvensamhällena, örtrika typer, artrika fårsvingelsamhällena eller samhällena av skogsnäva-typ.

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus för hävdade marker

Hävd: bete, gärna sambete mellan flera djurslag, samt röjning av igenväxningsvegetation vid behov. Skötseln utformas enligt objektets speciella natur- och kulturvärden. Objektets hävdhistoria bör i första hand vara vägledande

för den fortsatta skötseln så att exempelvis ett objekt med lång kontinuitet av slätter även fortsättningsvis hävdas genom slätter och en sedan lång tid betad mark fortsätter att betas.

I naturtypen får inte förekomma gödsling (förutom från djur som betar i objektet), stödutfodring, kalkning, dikning eller insådd av för naturtypen främmande arter. Ingen påtaglig minskning av populationerna hos de typiska arterna i naturtypen.

Högörtängar (6430)

Ofta näringsrika högörtsamhällen i såväl höglänt som låglänt terräng. Typen uppträder i regel som en igenväxningsfas av en frisk till fuktig betesmark, där hävden avstannat. Två typer finns: a) Fuktiga och näringsrika högörtsamhällen i kantzoner, längs vattendrag, i betesmarker och i skogsbyn. b) Alpina högörtängar. Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus

Enligt definitionen för naturtypen ingår såväl hävdade som ohävdade marker. Objektets hävdhistoria bör vara vägledande för den fortsatta skötseln. Högörtängar med lång hävdkontinuitet och hävdgynnade naturvärden är beroende av fortsatt skötsel i form av slätter eller bete samt röjning av igenväxningsvegetation för att naturtypen skall kunna bibehålla gynnsam bevarandestatus. Skötseln utformas enligt objektets speciella natur- och kulturvärden för fält-, busk- och trädskikt. I naturtypen får inte förekomma gödsling (förutom från djur som betar i objektet), stödutfodring, kalkning, dikning eller insådd av för naturtypen främmande arter. Bibehållen vattenregim. Ingen påtaglig minskning av populationerna hos de typiska arterna i naturtypen.

Höglänta slätterängar (6520)

Artrika, höglänta slätterängar på torra till friska marker, främst i fjällnära och andra höglänta områden. Ibland finns i vegetationen ett inslag av fjällväxter.

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus på Högörtängar (6430) och Höglänta slätterängar (6520):

- » Hävd och röjning av igenväxningsvegetation. Skötseln utformas enligt objektets speciella natur- och kulturvärden. Objektets hävdhistoria bör i första hand vara vägledande.
- » I naturtypen får inte förekomma gödsling (förutom från djur som betar i objektet), dikning eller insådd av för naturtypen främmande arter.

Våtmarker

Öppna mossar och kärr (7140)

Öppna eller mycket glest skogbevuxna myrar av typen svagt välvd mosse, fattigkärr, intermediära kärr och gungflyn. Myrar som ingår i aapamyrrkomplex räknas inte hit. Myrar med mer än 25 procent krontäckning förs till naturtypen Skogbevuxen myr (91D0). Kärr med mer än 70 procent krontäckning förs om möjligt till naturtyp 9080, 91E0, 9030 eller 9010.

Aapamyror (7310)

Myrkomplex som domineras av kärr i de centrala delarna. Hydrotopografiska myrtyper som strängflarkkärr och olika typer av blandmyrar räknas automatiskt till aapamyror. Andra myrtyper som kan ingå i dessa komplex är nordliga mossar av rostvitmossa-typ, topogena (plana) och soligena (sluttande) kärr, backkärr och sumpskog. Aapamyren är nordlig och bäst utbildad ovan norrlandsgränsen (Limes Norrlandicus).

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus i de båda våtmarksnaturtyperna:

Hydrologi och hydrokemi bör inte påverkas negativt utifrån situationen för basinventeringen. Detta inkluderar att torv inte oxideras som en följd av mänskliga ingrepp utan endast som en eventuell följd av naturliga klimatförändringar.

Vattenregimen i de vattendragen där mader ligger bör vara så naturlig som möjligt.

Täckningsgraden av bottenfält- busk och trädskikt bör inte förändras till att bli nämnvärt glesare eller tätare. Undantaget fall där förändringen är en för habitatet positiv effekt av restaureringsåtgärder.

De strukturer/formelement (exempelvis tuvor, höljor, kärrfönster, slukhål, dråg, gungflyn i fattiga och intermediära kärr, tuvor, strängar, flarkar, flarkgölar på aapamyror) som kan finnas på myren bibehålls och har samma omfattning och geografiska spridning som vid basinventeringen. Undantaget det som kan klassas som naturliga förändringar eller positiva förändringar som följd av en lyckad restaureringsåtgärd.

Hävd kan behövas i områden som annars skulle växa igen.

Ingen påtaglig minskning av populationerna av de typiska arterna i naturtypen.

Berg

Silikatarasmarker (8110)

Silikatarasmarker i bergsområden. Dessa branter kan vara stenbrott eller ha bildats på naturlig väg. Vegetationen domineras av mossor, lavar och ormbunkeväxter. Nedanför kalvfjället är rasbranterna i den nedre delen ofta gles trädbevuxna. I lokalklimatiskt gynnade lägen förekommer artrikare växtsamhällen och ett stort lövträdsinslag.

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus:

- » Ren luft.
- » Opåverkad hydrologi
- » Fortgåenden sluttningsprocesser som ras, laviner eller slasklavinier med talusbildning.
- » Måttlig störning
- » Gynnsam bevarandestatus för typiska arter

Kalkrasmarker (8120)

Basiska, ofta kalkrika rasbranter i bergsområden med kallt klimat. Till typen hör blockrika sluttningar och branter, vittringsbranter eller erosionsmarker med så kallad talus i fjäll- och andra bergsområden med lättvittrade bergarter. Floran innehåller ofta sällsynta, konkurrenssvaga arter.

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus:

- » Att substratet finns kvar
- » Att lövskogen nedan är intakt (då sådan finns) då den påverkar fuktighetsförhållandena i branten.
- » Inga direkta luftföroreningar till exempel en skorsten nära berget.
- » Opåverkad hydrologi.
- » Måttlig störning från tramp (såväl människor eller djur).
- » Gynnsam bevarandestatus för de typiska arterna.
- » Fortgående sluttningsprocesser som ras, laviner eller slasklaviner med talusbildning.

Skog

Taiga (9010)

Naturliga gamla skogar samt yngre successioner som utvecklas naturligt efter brand eller omfattande stormfällningar, "naturskog" eller "naturskogsartad skog". Med naturliga, gamla skogar menas skogar som bibehållit en stor del av den naturliga skogens artsammansättning, åldersvariation och ekologiska funktion. Dessa skogar kan ha en viss mänsklig påverkan genom exempelvis plockhuggning, men de har aldrig omfattats av större kalavverkningar. De hyser en rad hotade arter bland mossor, lavar, svampar och evertebrater (främst skalbaggar). Brand präglade förr i hög grad skogarna och många hotade arter är beroende av förekomst av död ved och olika successionsstadier.

Undergrupper:

A. naturlig, gammal granskog, B. naturlig, gammal tallskog, C. naturlig, gammal blandskog, D. naturlig, gammal triviallövskog, E. nyligen brända områden (brandfält), F. yngre successionsstadier som utvecklats efter brand, till exempel lövbrännor.

Näringsrik granskog (9050)

Barrskogar eller blandskogar med gran på näringsrika jordar. Lokalerna ligger ofta i låglandet, i dalgångar eller på sluttningar med finsediment och rörligt markvatten. Högrörter och ormbunkar dominerar men i torrare partier är lågrörter vanligare. Översilade (då vatten i eller nära markyttskiktet rör sig "silar" genom marken) örtrika sumpskogar på sluttande mineraljordar kan ingå.

Fjällbjörkskog (9040)

Skog med dominerande fjällbjörk i den subalpina zonen i fjällområden. Fjällbjörken är här konkurrenskraftig på grund av djupa snöförhållanden och sen snösmältning. Olika vegetationstyper uppträder beroende på jordmån och exponering. De fattigaste typerna är rika på lavar och ris, de rikaste domineras av högorter.

Skogbevuxen myr (91D0)

Myrar som är skogbevuxna med barr-, bland- eller lövskog. Krontäckningen skall vara minst 25 procent. Samtliga tallmossar räknas till denna typ, medan de skogbevuxna kärren (där vatten till viss del kommer från anslutande fastmark) får ha en krontäckning på högst 70 procent. Vid tätare krontäckning räknas de till sumpskog. Vegetationen domineras av bland annat glasbjörk, tall, gran, ris, starr och vitmossarter.

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus i skogen:

- » Skoglig kontinuitet med en varierad åldersstruktur och gamla träd.
- » Förekomst av viktiga substrat såsom exempelvis:
  - Död ved i form av högstubbar, grenar, torrträd, hålträd, lågor med mera av olika trädslag och nedbrytningsgrad.
  - Gamla och grova träd av olika trädslag.
  - I örtrik granskog och västlig taiga även lövträd (speciellt gamla och/eller grova träd) av till exempel asp, sälg och rönn.
- » Naturlig dynamik, vilket omfattar naturliga störningar, som stormfällningar, insektsangrepp och översvämningar. I västlig taiga är brand en viktig dynamisk faktor, i fjällbjörkskog är massangrepp av fjällbjörkmätare och laviner vanliga.
- » Opåverkad hydrologi.
- » Ingen påtaglig minskning av populationerna hos de typiska arterna. De typiska arterna är indikatorarter vars förekomst indikerar gynnsam bevarandestatus hos naturtypen genom att de reagerar relativt tidigt på förändringar.

SPECIFIKA FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR VISSA NATURTYPER

- » Taiga (9010): I områden med brandhistorik är vissa typer av bränd ved en förutsättning för många arter. Brandrefugier (områden där brand sällan eller aldrig förekommit) såsom till exempel fuktigare granskogar, sumpskogar, raviner etcetera förutsätter en buffertzona mot hyggen och brandfält.
- » Näringsrik granskog (9050): Näringsrika basiska jordar och/eller kalk, grönsten eller andra basiska bergarter.
- » Fjällbjörkskog (9040): Kontinuitet av fjällbjörk, bland annat för lavar i trädsiktet. Topografi och klimat med mycket snö och sen snösmältning gör fjällbjörken konkurrenskraftig. Översilade eller genomsilade sluttningar, alternativt kalkrik jordmån eller berggrund, är en förutsättning för de rikare typerna. Naturliga lämmel- och ripykler är en förutsättning för rovdjur (till exempel fjällräv) och fåglar (till exempel fjällabb och fjälluggla).
- » Skogbevuxen myr (91D0): Rätt växtbetingelser och pH för vitmossor, ibland brunmossor.

Arterna

Fjällräv (1911)

Arten har traditionella yngelplatser i allmänhet belägna högt på fjällheden – praktiskt taget alltid ovan björkgränsen och där substratet är lättgrävt med sorterad sand eller mo. Födan domineras av smågnagare. Den fångar även ripor och sommartid fågelungar av olika slag. Vintertid utgör förekomst av kadaver en viktig födokälla för fjällräven.

Förutsättningarna för gynnsam bevarandestatus är således:

- » Tillgång till yngelplatser av speciell kvalitet.
- » God förekomst av smågnagare med regelbundna intervall.
- » God eller säker förekomst av framförallt renkadaver vintertid.

Arten hävdar revir och jagar under ynglingstiden över arealer i storleksordningen 15 till 36 kvadratkilometer. Den kan, då den uppsöker nytt revir eller partner, förflytta sig flera tiotals mil.

Järv (1912)

I vårt land är järven starkt knuten till fjällen och de fjällnära skogsområdena. De svenska järvarna lever nästan uteslutande i områden med renskötsel och renen är ett viktigt bytesdjur. Järven snyltar dessutom på andra djurs bytesrester, bl.a. äter den ofta kadaver som lämnas av lodjur. Bytesrester göms regelbundet på skyddade ställen och kan nyttjas under hela vintern. Ungarna föds i en lya belägen i en klippkant i en fjällbrant eller i blockmark i skogen.

Järvar av båda könen försvarar ett revir mot artfränder. Ynglande honors revir tycks uppgå till en till två kvadratmil medan en hanes revir är mångdubbelt större och överlappar flera honors. Järven kan, då den söker revir eller partner, förflytta sig tiotals mil.

Lodjur (1361)

Lodjuret kräver viltrika marker där födan utgörs av allt från gnagare till större djur som rådjur och ren. Ungarna föds i en bergsbrant eller på en annan skyddad plats. Lodjuret förekommer i stor utsträckning i kuperade och ostörda marker där det finner skydd. Ungarna följer modern i tio månader. Vid parningstiden i mars splittras familjen. Lodjurets hemområde är flera kvadratmil stort. Den kan, då den söker revir eller partner, förflytta sig tiotals mil.

Utter (1355)

Uttern har stora hemområden. Honors hemområde omfattar ett område på cirka 28 kilometer strandlängd. Vuxna hanar har hemområden med en storlek av omkring 45 kilometer strandlängd. Hanars områden varierar i storlek beroende på områdets topografi, individuella egenskaper och närvaron av andra uttrar, speciellt hanuttrar. Mellan könen kan hemområden överlappa varandra. En hanes hemområde kan således omfatta en eller flera honors. Nya data indikerar att storleken på utterns hemområde kan vara dubbelt så stort i norra Sverige som vad som är uppmätt i landets sydligare regioner.

För ett livskraftigt bestånd av utter krävs stora områden med mer eller mindre sammanhängande vattensystem. I små vattensystem, som ligger isolerade blir populationerna mycket sårbara, eftersom utbytet av individer försvåras eller uteblir. En hona med ungar har områden på cirka sju kilometer diameter, gamla hanar områden med en vidd av cirka 15 kilometer.

Optimala miljöer för utter är vatten som erbjuder riklig tillgång på lättillgänglig föda året runt och som har tillgång till områden där uttern kan vila ostört, föda upp ungar etcetera. Uttern är vintertid beroende av strömmande vatten som ger möjlighet till näringsfångst om sjöarna blir islagda.

Utterns föda består mestadels av fisk som till exempel lake, simpor och karpfiskar, men även groddjur, kräftor, större insekter, fåglar och mindre däggdjur kan ingå i dieten. Sammansättningen av dieten återspeglar den tillgänglighet och förekomst av föda som finns i det område där uttern jagar. Födovallet varierar därför mellan olika områden och även med årstiden. En vuxen utter konsumerar cirka 1 till 1,5 kilo fisk per dag I Syd- och Mellansverige finns idag uttern företrädesvis i eutrofa vatten med täta bestånd av bland annat vitfisk. Miljögiftsbelastningen av fettlösliga ämnen är lägre i eutrofa sjöar jämfört med oligotrofa sjöar.

Uttern kan, då den uppsöker nytt revir eller partner, förflytta sig långa sträckor, förmodligen flera tiotals mil, även på land tillsynes utan anknytning till vatten.

Fågelarterna

Gruppen pipare, vadare och trana

Arternas namn och kod:

- » A 127 Trana
- » A 139 Fjällpipare
- » A140 Ljungpipare
- » A151 Brushane
- » A 154 Dubbelbeckasin
- » A 166 Grönbena
- » A 170 Smalnäbbad simsnäppa

Allmänna ekologiska krav för denna grupp av vadare, pipare och trana, är stora öppna våtmarksmosaiker (för till exempel ljungpipare minst 90 hektar) med låg vegetation, för att begränsa möjligheter till gömslen och sökplatser för rovdjur och –fåglar. Hävdade raningar och slåttermarker säkrar kravet på låg vegetation och områden för födosök. Fjällpipare häckar och födosöker på torra och relativt högt belägna fjällhedar. De flesta vadare håller sig inom relativt små revir, för dubbelbeckasin gissningsvis tio hektar, fjällpiparens revir är cirka en kvadratkilometer. Relativt högt vattenstånd är viktigt, till exempel för trana som häckar på våtmarker omgärdat av vatten.

Fiskfria gölar krävs för den smalnäbbade simsnäppan.

Ostördhet under häckningen och på spelplatser är mycket viktigt för till exempel dubbelbeckasin och trana.

Gruppen rovfåglar och ugglor

Arternas namn och kod:

- » A 215 Berguv
- » A 082 Blå kärrhök
- » A 094 Fiskgjuse
- » A 216 Fjälluggla
- » A 456 Hökuggla
- » A 102 Jaktfalk
- » A 222 Jorduggla
- » A 094 Kungsörn
- » A 457 Lappuggla
- » A 220 Slaguggla
- » A 098 Stenfalk
- » A 223 Pärluggla

Rovfåglar kräver ostördhet runt häckningsplatserna under häckningsperioden, det vill säga främst april till augusti, kungsörn redan från januari, jaktfalk under mars till mitten av maj. Mindre känsliga är dock hök- och pärluggla.

Kungsörn och fiskgjuse bygger bon i plattkronade gamla tallar (äldre än 200 år) eller på klipphyllor, fiskgjuse i nära kontakt med vatten. Lappuggla tar över stora risbon från till exempel ormvråk. Stenfalk och jaktfalk använder sig av bland annat övergivna korp- och kråkbon i träd eller på klipphyllor. Slaguggla häckar i ihåliga träd, framför allt så kallade skorstenstubbar av tall. Då det är akut brist på naturliga boplatser häckar en stor andel slagugglor i specialuppsatta holkar. Hök- och pärluggla bygger bo i hålträd efter främst spillkråka i tät skog, gärna i närheten av större öppna områden. Helt knutna till öppna områden är blå kärrhök och jorduggla vilka häckar ute på eller i anslutning till stora öppna områden, till exempel myrar, kärr och hedar. Fjällugglan häckar på toppen av en kulle på fjällhedar och liknande vidsträckta, öppna områden med småkuperad topografi. Häckning sker i Sverige enbart under år med höga eller mycket höga tätheter av lämmel i områden med fjällhed. Jaktfalk häckar bara under de år då tillgången på dal- och fjällripa är god. Häckningsframgången är bättre under lämmelår, främst genom att predationen på ripa från andra rovdjur minskar, men även genom att jaktfalken utnyttjar lämmel som föda

Stora öppna områden såsom våtmarker, naturbetesmarker, slåttermarker och hyggen är viktiga för födosök av främst gnagare och småfågel för berguv, slaguggla, hökuggla, stenfalk, jorduggla, blå kärrhök och lappuggla. Även pärluggla kan husera i kantzon mellan skog och öppen mark. Fjälluggla jagar på fjällhedar och annan öppen mark i fjällen.

Fåglarnas föda skiljer sig. Gnagare och småfåglar är viktiga bytesdjur för de mindre rovfåglarna, kungsörn tar djur i storleken 0,5 till 5 kilo, däribland renkalvar. Fiskgjuse jagar fisk ned till 0,5 meter djup. De mindre rovfåglarna söker föda i mindre revir om 3 till 25 kvadratkilometer, de större kan jaga någon mil från boet.

Vintertid kan fjällugglorna förflytta sig över vidsträckta områden längs norra halvklotet varvid de slår sig ned i de områden som för tillfället har bäst födotillgång. Vid dålig födotillgång under vinterhalvåret kan fjällugglorna flytta söderut.

Lappuggla, jaktfalk och slaguggla är stannfåglar medan ungfåglarna sprids i alla riktningar bort från boplatsen (vanligen tio mil från boplatsen).

Gruppen simfåglar och silvertärna

Arternas namn och kod:

- » A 194 Silvertärna
- » A 001 Smålom
- » A 002 Storlom
- » A 007 Svarthakedopping
- » A 038 Sångsvan

Gruppen är ganska spretig och har olika ekologiska krav.

Lommarna behöver ostörda häckningsplatser, medan silvertärna och svarthakedopping är mindre störningskänsliga. Smålom och svarthakedopping häckar vid fiskfria dammar och småvatten ute på gungflyn för att komma undan predatorer. Storlom häckar på öar och holmar vid klarvattensjöar.

Svarthakedopping livnär sig på larver och småkryp i vatten (evertebrater) men även larvstadier för landlevande insekter, småfisk och grodyngel. Lommar fiskar medan sångsvan äter undervattensväxter.

Dikning och därmed igenväxning av våtmarkerna ökar tillgängligheten för räv och andra jägare till häckningsplatserna, vilket påverkar smålom och svarthakedopping.

Som känsligast är sångsvan vid rastplatser under flyttningar och på övervintringsområden. Därför behöver sångsvan lugn under vårvintern (par som häckar i nordligaste delen av Skandinavien).

Silvertärna och svarthakedopping är ganska störningsokänsliga fåglar men har minskat drastiskt i antal (svarthakedopping har halverats på 24 år). För silvertärna är en orsak färre skrattmåskolonier som har givit skydd för rovfåglar.

Smålom har minskat i antal under en lång tidsperiod. I Europa är norra Skandinavien kärnområde för sångsvan.

Gruppen hackspettar

Arternas namn och kod:

- » A 236 Spillkråka
- » A 241 Tretåig hackspett

Lämpliga häckningsmiljöer för spillkråka är grov asp (30 centimeter diameter i bröst höjd) och tall (40 centimeter diameter i bröst höjd), vilket är en bristvara i norrländska skogar. Medelåldern för häckningsträd i Dalarna är 187 år och i Gästrikland 239 år, vilket innebär att den troligen inte är lägre i Jämtlands län.

Spillkråkans föda är vedlevande insekter och myror. Den födosöker ofta lågt i träd, på stubbar mm, gärna i rotrötad gran efter hästmyror.

Tretåig hackspett häckar i skog med ett stort inslag av döda eller döende träd, huvudsakligen i olikåldrig naturgranskog med kontinuerlig förekomst av barkborreangripna träd och högstubbar och ofta i sumpgranskog. För att trivas krävs att minst fem procent av den stående biomassan är stående död ved med kvarsittande bark. Den är specialist på barkborrar och följer massförekomsterna av insekterna till brandfält, stormfällan etc. Därför är den tretåiga hackspetten mer rörlig än många andra hackspettar.

Spillkråkan är något av en nyckelart i barrskogens ekosystem genom att den producerar ett stort antal bohål lämpliga för större hålhäckande fåglar och däggdjur som inte själva kan hugga ut sitt bo.

Båda hackspettarna är stannfåglar och häckningsreviret är 25 till 100 hektar för tretåig och 100 till 1000 hektar för spillkråka. Båda arterna rör sig vintertid över större arealer.

Gruppen skogshöns och blåhake

Arternas namn och kod:

- » A 108 Tjäder
- » A 104 Järpe
- » A 409 Orre
- » A 272 Blåhake

Blåhaken häckar i fjällbjörkskog och områden med täta videsnår. Häckningsreviret är cirka en hektar.

Orren är de öppna markernas skogshöna och häckar på hedar och mossar samt i tidiga successionsstadier efter kalhyggen och skogsbränder.

Tjädern häckar i stora sammanhängande skogsområden med en variation av gammal tallskog, myrar, kärr och sumpskogar. Dessutom är den bunden till traditionella lekplatser. Under vintern lever den i äldre tallskog och livnär sig på tallbarr och tallskott. Våren tillbringar hönan på våtmarker och äter blad, blommor och skott. Tuvull och blåbär är viktiga födoväxter. De små kycklingarna trivs också ute på våtmarkerna, där de äter insekter.

Tjäders och orrens hemområde är cirka 25 till 75 kvadratkilometer stort. Järpen vill ha tät skog med föryngring av främst gran med inblandning av al, björk och asp. Lövträdsandelen bör överstiga tio procent för att marken ska accepteras. Järpen hittas inte i fragmenterade, isolerade lokaler mindre än 25 hektar. Stannar biotopen intakt stannar järpen i sitt revir hela sin livstid.

För alla skogshöns är god tillgång på insekter mycket viktigt för kycklingarnas överlevnad, och därför blir hönsen beroende av bland annat våtmarker under kycklingarnas första levnadsveckor.

Hotbild

Här beskrivs de viktigaste hoten vi idag känner till mot Natura 2000-området. Andra hot som idag är okända kan bli aktuella i framtiden liksom mer storskaliga och diffusa hot såsom till exempel klimatförändringar. Exempelvis skulle en global klimatförändring mot ett varmare klimat kunna ge kraftigt förändrad vegetation och artsammansättning. I föreliggande bevarandeplan har ingen hänsyn tagits till detta. Skulle ett sådant scenario bli verklighet får man i framtiden ta ställning till hur bevarandeplanen ska anpassas till det.

Vålådalen skyddas som naturreservat och därmed har de flesta hoten uppräknade nedan redan eliminerats. Aktuella hot är effekter efter högt besöksstryck: eventuella störningar/förföljelse på vilt och fågelliv och slitage på mark- och fjällskikt.

Andra hot är avsaknad av lämmelår samt brist på brand i skogar med brandhistorik.

De fjällnära ekosystemen är formade av ett kärvt klimat vilket innebär att det kan ta lång tid för naturen att återhämta sig efter mänskliga störningar.

Naturtyperna

De fjällnära ekosystemen är formade av ett kärvt klimat vilket innebär att det kan ta lång tid för naturen att återhämta sig efter mänskliga störningar.

Terrängkörning eller annan aktivitet som leder till omfattande markslitage är ett stort problem på många ställen i länet, inte minst i fjällen och de fjällnära områdena. Våtmarker är ofta särskilt känsliga eftersom spåren här kan fungera som diken och det tar ofta mycket lång tid innan naturen reparerat skadan.

Ett extensivt renbete är ofta en förutsättning för gynnsam bevarandestatus. Ett för hårt betetryck och för mycket tramp från renar liksom terrängkörning i samband med renskötseln kan emellertid innebära ett hot. Risken är störst i anslutning till renskötselaneläggningar, vid transportleder till anläggningarna samt utmed flyttleder.

Nationellt sett är skogsbruk det största hotet mot de skogliga naturtyperna. Hela Natura 2000-området är emellertid skyddat som naturreservat och därför torde inte skogsbruket längre vara ett lika uttalat hot. Skogsbruk i anslutning till området kan emellertid innebära ett hot eftersom fragmentering av naturtypen kan ge upphov till brist på genflöde mellan populationer. Likaså kan avverkningar, markavvattning, skogsbilvägar med mera i anslutande områden leda till att hydrologin i delar av området påverkas negativt.

ANDRA HOT:

- » Luftföroreningar och kvävednedfall kan förändra näringsstatus och artsammansättning.
- » Ett för stort viltbete kan innebära att lövträden inte får chans att växa upp till fullstora träd.
- » All form av markavvattning eller annan påverkan på hydrologin.
- » Kalkning och gödsling.

- » Alla mänskliga ingrepp som innebär vandringshinder eller att vattendragets naturliga flödesdynamik förändras.
- » Inplantering av främmande arter.
- » Ett för omfattande turisttryck.
- » Ensidigt eller för hårt fiske.
- » Utsläpp av föroreningar från punktkälla, till exempel avlopp, täkt, gruva eller annan verksamhet.

Gräsmarkerna

Minskat eller upphörd bete är det största hotet mot de få kvarvarande ogödslade naturbetesmarkerna i Jämtlands län. På sikt leder det till igenväxning av buskar och träd och utarmning av den hävdgynnade floran och faunan.

ANDRA HOT:

- » Utebliven eller olämplig skötsel (på grund av ändrad markanvändning, nedläggning av jordbruk med mera) som missgynnar de natur- och kulturvärden som är utmärkande för välhävdade slåtterängar och betesmarker.
- » Tillskottsutfodring av betesdjur ger indirekt näringstillförsel till marken och missgynnar den konkurrenssvaga floran.
- » Markexploatering och annan markanvändningsförändring i objektet eller i angränsande områden, exempelvis skogsplantering, dikning och täktverksamhet.

Arterna

FJÄLLRÄV (1911)

De uteblivna eller mycket försvagade sork- och lämmelcyklerna i fjällen de senaste 20 åren har försämrat fjällrävens överlevnad högst väsentligt. Ett relativt rikt lämmelår 2001, med åtminstone 9 föryngringar av fjällräv, inger dock ett visst hopp inför framtiden. Rödrävens expansion upp i fjällrävens utbredningsområde medför en risk att rävskaften ska drabba även fjällräven. Rödräven konkurrerar dessutom med fjällräven om lyorna, är en predator på fjällräv samt konkurrerar om födan. Brist på döda djur (till exempel rovdjursdödade renar) under vintern riskerar att medföra förhöjd dödlighet för de få kvarvarande fjällrävarna. Fjällräven är numera så sällsynt att det kan uppstå svårigheter för de få kvarvarande djuren att träffa på varandra och bilda par.

JÄRV (1912)

Det allvarligaste hotet mot järven är den illegala jakten. Födobrist vintertid kan också vara en tillväxtbegränsande faktor, bland annat eftersom rensköterna numera i allt högre utsträckning samlar/transporterar renarna mer effektivt från fjällen under vinterhalvåret.

LODJUR (1361)

Illegal jakt är det allvarligaste hotet mot arten. Även ett alltför hårt jakttryck kan medföra minskande stammar. Det var allmän jakt på lodjur i hela landet fram till 1986. Sedan mitten av 1990-talet har en reglerad jakt – så kallad skydds jakt – tillåtits. I renskötselområdet har avsikten varit att i vissa områden minska stammen. Rävskaften och trafik skördar årligen flera tiotals offer.

UTTER (1355)

Höga halter av PCB har tidigare orsakat drastiska nedgångar av utterbeståndet i Sverige. Situationen på miljögiftsidan är dock förbättrad och under den senaste tioårsperioden har detta bland annat medfört ett generellt sett ökande utterbestånd och en spridning in i tidigare uttERTA områden. Reglering av vattendrag, utbyggnad av vattenfall och strömsträckor. Biltrafiken skördar årligen ett relativt stort antal uttrar vilket inte är försumbart med tanke på att det svenska beståndet fortfarande är relativt litet. För utterpopulationen som helhet är sannolikt inte trafiken ett av de allvarigaste hoten men lokalt, framför allt i delar av södra Sverige, kan trafiken vara en begränsande faktor.

Drunkning i fasta fiskeredskap. Här kan man ta lärdom av Danmark som har arbetat en hel del med att göra vissa fiskeredskap som dränker uttrar "uttersäkra". Störning: Uttern verkar inte vara så störningskänslig som man kan tro. Det finns utter i till exempel centrala Mora, Uppsala, Nyköping och Norrtälje. De är påfallande okänsliga för störningar som är konstanta eller regelbundna och som inte direkt är riktade mot vattenbiotopen till exempel bakgrundsbuller från en tätort eller jordbruksmaskiner. Däremot, vid en oregelbunden störning (till exempel vid intensiv kanotpaddling vissa helger), visar uttrarna tecken på att bli störda.

Fågelarterna**HOT MOT FISKSTAMMAR OCH LIVET I VATTNET**

- » Omfattande nätfiske kan även resultera i drunknade fåglar.

STÖRNINGAR

- » Störning av fåglarna under spel och häckning, det vill säga under april till augusti, för kungsörn redan från januari, för jaktfalk från mars.
- » Störning kan vara vandrare, skidåkare, skotertrafik, närgången vattenskoter- och båttrafik (även kanoting), avverkningar, bergsklättrare etcetera.
- » Boplundrare av rovfåglar. Kungsörnsstammen har minskat kraftigt i Jämtlands läns fjälltrakter de senaste åren, mycket beroende på förföljelse. Därför måste särskilt skydd tas till utnyttjade revir.
- » Det fria fisket på statens mark ovan odlingsgränsen samt delar av renbetesfjällen innebär en ökad störningsrisk under vårvintern för till exempel kungsörn och jaktfalk.

NÄRINGSBERIKNING, IGENVÄXNING OCH UTSLÄPP

- » Igenväxning av habitatet på grund av markavvattning och kvävedeposition kan innebära förändringar i artsammansättningen i botten- och fältskikt och att habitatet på sikt övergår till naturtypen Skogbevuxen myr (91D0).
- » Indirekt innebär markavvattning igenväxning. Därmed försvinner häckningsplatser för vadare, men även möjlighet till födosök för ett stort antal små och mellanstora rovfåglar.
- » Igenväxning medför sämre möjligheter till födosök på myrarna för skogshönsens kycklingar.

FÖDOBRIST

- » Rovfåglarna påverkas av den minskande stammen av gnagare, främst fjälllämmel, men även av småviltjakt de år som ripans häckning har varit mindre lyckad. Blå kärrhök, fjälluggla, hökuggla och jorduggla har minskat successivt de senaste 15 till 20 åren, där en tänkbar orsak kan vara just minskad tillgång på gnagare. Eftersom fjälluggla bara häckar i samband med smågnagartoppar kan detta ha en avgörande effekt på artens framtida status som svensk häckfågel (ingen nyrekrytering på grund av utebliven reproduktion).
- » Den fria småviltjakten på statens mark ovan odlingsgränsen samt delar av renbetesfjällen från och med 1993 kan medföra ett minskat födounderlag (ripor) för jaktfalk och därmed färre häckningar eller sämre häckningsutfall.
- » Ett hårt betestryck på grund av stora renpopulationer kan ha en negativ inverkan på rippopulationen och på förekomsten av lämmel och övriga smågnagare på fjällheden.
- » Minskad areal jordbruksmark påverkar till exempel lappuggla och berguv i och med färre antal gnagare och andra bytesdjur.

Övriga hot

- » Fragmentering av stora öppna våtmarker, genom vägbyggen, vandringsleder, igenväxning, skogsbruk, bebyggelse och luftledningar. Fragmentering påverkar stammen av vadare och rovfåglar, samt tjäder och järpe.
- » Trots stora framsteg genom samarbete med eldistributörer tycks elledningarna vara den allvarigaste dödsorsaken för berguv.
- » Alltför intensiv skydds jakt på korp i fjällen kan möjligen medföra bostadsbrist för jaktfalk.
- » Byggnation av vindkraftverk, telemaster, luftledningar bilar och tåg. Detta påverkar i första hand större fåglar.
- » Även om miljögiftssituationen är klart bättre än tidigare, till exempel en minskad förekomst av klorerade kolväten, så finns "nya" miljögifter som åter kan förvärra situationen för rovfåglar.
- » Miljögiftssituationen för jaktfalk har ansetts vara försumbar eftersom jaktfalken livnär sig främst på ripor (växtätare och stannfåglar). Emellertid har mycket höga miljögiftshalter uppmätts nyligen på enstaka insamlade rötägg.
- » Fortfarande idag finns ett utbrett rovdjurshat hos stora grupper i Sverige. Olovlig jakt och störningar vid bona leder till många misslyckade häckningar.

Bevarandeåtgärder

Övergripande lagstiftning

Ett tillståndskrav har införts i Miljöbalken som innebär att det är förbjudet att utan tillstånd bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i Natura 2000-områden. Tillståndsplikten "fångar upp" såväl verksamheter och åtgärder som i övrigt regleras i Miljöbalken liksom de som regleras i annan lag. Förutsättningarna för att ge tillstånd anges i 7 Kap 28 b § och 29 §. Tillstånd får lämnas endast om verksamheten eller åtgärden inte kan skada de förtecknade naturtyperna i Natura 2000 området, eller där denna inte innebär en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet i området av de arter som avses att skyddas.

Regionala miljömål

Riksdagen har beslutat om 16 övergripande miljömål. Länsstyrelsen har haft till uppgift att anpassa dessa till länets förhållanden. Det här Natura 2000-området bidrar exempelvis till uppfyllandet av följande regionala mål (tabell 5) nedan:

TABELL 5: SAMMANSTÄLLNING AV MILJÖMÅL SOM HAR DIREKT ANKNYTNING TILL VÅLÅDALEN OCH DESS NÄRMASTE OMGIVNING.

Länsmål	Delmål	Beskrivning
8 Levande sjöar och vattendrag	8:1	Ingen ytterligare utbyggnad av vattenkraft
	8:3	Restaurering av vattensystemet
	8:5	Förhindra spridning av oönskade arter och populationer
11 Myllrande våtmarker	8:6	Stärka skyddet och förbättra livsvillkoren för hotade arter och populationer
	11:1	Skyddsvärda våtmarker lämnas fria från mänskliga ingrepp
	11:2	Förhindra motordriven barmarkskörning på skyddsvärda våtmarker
12 Levande skogar	11:5	Kulturhistoriska lämningar
	12:1	Skyddsvärd skogsmark i reservat och frivilliga avsättningar
	12:2	Försumbara skador på forn- och kulturlämningar
13 Rikt odlingslandskap	13:4	Behållen areal slätterängar och betesmarker på fjällägenheterna
	13:6	Naturliga växter och djur i odlingslandskapet
14 Storslagen fjällmiljö	14:1	Minskning av störningar på flora, fauna, renskötsel och icke motorburen turism
	14:4	Känna till, vårda och skydda speciellt värdefulla miljöer

Arbetet med Vålådalen omfattar många miljömål, vilket även visar på komplexiteten på dels ekosystem, dels nyttjande av olika slag.

Skydd

Hela Natura 2000-området är naturreservat sedan år 1988 och dessutom Jämtlands läns största. Därmed har området det skydd som behövs. Vålådalen är även riksintresse för naturvård och friluftsliv.

Innan 2010 ska reservatets skötselplan ses över. Idag är skötseln så kallad "fri utveckling". I skötselplanen för Vålådalens naturreservat beskrivs att bränder kan vara lämpligt inom reservatet. Först måste dock en brandplan ha upprättats av Länsstyrelsen.

I översynen av skötselplanerna kan det vara lämpligt att skriva en brandplan. Om naturtypen Taiga (9010) lämnas till fri utveckling kommer naturvärdena knutna till tall och löv att försvinna på sikt medan naturvärden knutna till gran ökar. Aktiva insatser i framtiden, såsom naturvårdsbränning och/eller avveckling av gran för att släppa fram tall och lövträd, krävs för att bevara de tidigare naturvärdena knutna till framförallt lövträd. Området är emellertid inte lämpat för bränning med dagens metoder. Dessutom kan naturvärdena knutna till gran redan idag vara så intressanta att det är tveksamt med naturvårdsbränning ur den synpunkten. Inom 10 år bör området inventeras för att ge information om vi ska satsa enbart på granvärdena eller om åtgärder ska vidtas för att bibehålla och skapa nya naturvärden knutna till lövträd.

Fridlysning

För alla orkidéer och ett antal andra arter råder ett generellt förbud att plocka, gräva upp eller på annat sätt ta bort eller skada vilt levande exemplar samt att ta bort eller skada frön eller andra delar. Vilka arter det gäller kan exempelvis hittas på hemsidan för Naturvårdsverket: <https://www.naturvardsverket.se>

Ingen negativ påverkan på hydrologin

All markavvattning eller andra åtgärder, inom eller utom Natura 2000-området, som kan riskera att påverka hydrologin i området negativt ska undvikas.

Terrängkörning

Barmarkskörning med främst fyrhjuling är en ökande verksamhet som kan orsaka bestående skador på våtmarksvegetation i såväl fält- som bottenskikt. Spåren blir också en typ av diken.

Det är därför viktigt att terrängkörningslagen (SFS 1975:1313) samt terrängkörningsförordningen (SFS 1978:594) efterlevs. Om det skulle visa sig att det trots detta uppstår skador behövs åtgärder för att begränsa körningen och dess effekter:

- » Inventering av eventuella skador.
- » Kanalisering till områden med låg känslighet och förstärkning av leder med högt slitage.
- » Information till markägare och aktörer inom skogsbruk, rennäring, jakt- och turism.

Det är viktigt att de regler som finns angående snöskoterkörning efterlevs. Skulle det i framtiden visa sig att snöskoterkörning innebär ett hot får man då ta ställning till lämpliga åtgärder.

Jakt, fiske och övrigt friluftsliv

Områdets Natura 2000-status bör inte innebära några ytterligare begränsningar av jakt, fiske och friluftsliv (inom allemansrättens ram) jämfört med tidigare. Åtminstone inte så länge de naturvärden som legat till grund för utpekandet av Natura 2000-området inte riskerar att skadas. Det är dock viktigt att jägare, fiskare och övriga människor idkande friluftsliv tar god hänsyn till växtlighet och djur- och fågelliv.

Flygtrafik

Idag råder landningsförbud vilket torde vara ett lämpligt skydd även framledes. Om flygtrafik trots detta skulle innebära ett hot mot gynnsam bevarandestatus bör överflygningsförbud (inom ett visst avstånd från marken).

Rennäring

Renbete är viktigt för att upprätthålla gynnsam bevarandestatus för vissa naturtyper. Samtidigt är det viktigt att rennäringen liksom andra näringar tar erforderlig naturvårdshänsyn, exempelvis genom lämpligt betetryck och ett väl planerat anspråkstagande av berörda marker. Det är viktigt att Statens jordbruksverks föreskrifter om hänsyn till naturvårdens och kulturmiljövårdens intressen vid renskötsel efterlevs (SJVFS 1996:121).

Skötselåtgärder

Enligt föreskrifterna för naturreservatet är det exempelvis inte tillåtet att uppföra byggnader, anlägga väg, bedriva täkt, dika, dämna, medvetet uppehålla sig närmare rovfågelbo, lya eller gryt än 100 meter samt att göra åverkan på mark, torrträd, vindfällen och växtlighet.

I tabell 6 nedan beskrivs kortfattat de skötselåtgärder som gäller för Vålådalen. En utförligare beskrivning finns i reservatsbeslutet.

TABELL 6. SAMMANFATTNING AV PLANERADE SKÖTSELÅTGÄRDER.

Delområde	Beskrivning av området	Skötsel	Prioritet
A	Orörda kalfjäll och dalgångar med naturskog	Vildmark utan leder	1
B	Skogs- och fjällområde med kanaliserat friluftsliv	Kanalisering av friluftsliv med leder och stugor	1
B1	Gröndalens issjödelta	Information	1
B2	Grönvallens lappläger	Hävd av vall och skötsel av byggnader	1
B3	Mårtenflätet, Blank- och Mat-skålstjärnarna	Hävd för bevarande av brun-kulla	1
C	Området vid Handöls täljstensfabrik	Orördhet med undantag av täljstensabrytning. Inga leder	1
C1	Bunnervikens fjällägenhet	Hävd, skötsel av byggnader och bevarande av gravhögar	1

Bunnervikens fjällägenhet, skötselåtgärder och -råd

Bunnerviken har en åtgärdsplan samt grundersättning samt tillägg för artrikedom. Området har även ingått i ett "LIFE Natur-projekt", där restaureringsåtgärder (gallring och röjning) genomfördes för att säkerställa gynnsam bevarandestatus. En detaljerad restaureringsplan för området har tagits fram i Life-projektet, varför skötseln här beskrivs mer översiktligt.

Skötsel enligt villkoren för grund- och tilläggsersättning:

- » Bete med för området tidigt betespåsläpp. Området ska vara väl avbetat vid sommarens slut. Vid behov röjs ohävsvegetation (till exempel älggräs, nordisk stormhatt, skogsnäva) och buskar bort.
- » Träd och buskar av igenväxningskaraktär ska tas bort innan första stödårets slut och hållas borta under hela stödperioden.
- » Åtgärder som kan skada markens natur- och kulturmiljövärden får inte utföras. Därför gäller förbud mot spridning av kemiska bekämpningsmedel, gödsling, kalkning, konstbevattning, täkt av sten eller jord eller annan negativ påverkan.

Bevarandeåtgärder utanför området

Vålådalens naturreservat är så pass stort att eventuella kanteffekter torde bli mycket marginella.

Åtgärdsprogram för hotade arter

Från och med 2004 och framåt görs ett nationellt arbete med åtgärdsprogram för hotade arter. Området hyser flera av dessa arter nämligen brunkulla, lodjur, fjällräv, utter, järv, brunbjörn och varg (ibland), samt dubbelbeckasin, jaktfalk och kungsörn vilka omfattas av åtgärdsprogram. Vid behov ska bevarandeplanen och därmed skötseln anpassas för att gynna dessa.

Bevarandestatus idag

För att kunna säkra det långsiktiga bevarandet av utpekade naturtyper och arter samt bedöma behov och prioriteringar av bevarandeåtgärder krävs en bedömning av det specifika områdets bevarandestatus.

Denna bedömning utgår från tillståndet hos ingående naturtyper i förhållande till de mål som fastställts för området. Områdets hotbild vägs in för att ge en uppfattning om hur områdets förutsättningar kommer utvecklas i framtiden. För Natura 2000-området Vålådalen bedöms bevarandestatusen vara gynnsam.

Observera att detta område är otillräckligt undersökt och att denna bevarandestatus endast är en preliminär bedömning.

Motivering

Området är formellt skyddat genom naturreservat. Majoriteten av bevarandemålen för området anses vara uppfyllda.

Bedömd bevarandestatus för ingående naturtyper enligt art- och habitatdirektivet

För samtliga ingående naturtyper inom Natura 2000-området Vålådalen bedöms bevarandestatusen vara gynnsam.

Bedömd bevarandestatus för ingående arter enligt art- och habitatdirektivet

För de ingående arterna kan bevarandestatus inte bedömas på områdesnivå.

Bedömd bevarandestatus för ingående fågelarter enligt art- och habitatdirektivet

Det går inte att sätta en områdesspecifik bevarandestatus för de ingående fågelarterna som är utpekade för området. Merparten av arterna är flyttfåglar vilket betyder att faktorer utanför området också påverkar populationerna.

Bevarandestatus nationellt för ingående naturtyper

Vatten

ÄVJESTRANDSJÖAR (3130)

Naturtypen bedöms ha gynnsam bevarandestatus inom alpin region, men ogynnsam inom boreal och kontinental region. Skälen till att naturtypen inte bedöms ha gynnsam bevarandestatus i boreal och kontinental region är att återhämtningen från försurningen är långsam, vattenregleringar motverkar naturliga vattenståndsfluktuationer och skapar vandringshinder, förbruning pågår (framför allt i södra delen av boreal region) och kräftpest hotar den typiska arten flodkräfta.

ALPINA VATTENDRAG (3220)

Den nationella bevarandestatusen för naturtypen är gynnsam.

Hedar

ALPINA HEDAR (4060)

Nationell bevarandestatus är gynnsam. Naturtypen är vanligt förekommande i fjällområdet, främst i de låg- och mellanalpina bältena. Stora arealer är skyddade inom befintliga naturreservat och nationalparker.

ALPINA VIDEBUSKMARKER (4080)

Nationell bevarandestatus är gynnsam. Naturtypen är vanligt förekommande i fjällområdet, främst i de låg- och subalpina bältena. Stora arealer är skyddade inom befintliga naturreservat och nationalparker.

Gräsmarker

De äldre typerna av fodermarker, ängar och betesmarker, som tidigare varit dominerande både arealmässigt och ekonomiskt har fått minskad ekonomisk betydelse. Särskilt slåtterängarna har nästan helt och hållet utgått ur jordbruksproduktionen. Av den ängsareal som fanns för hundra år sedan återstår endast en ytterst liten rest. Inom det nuvarande miljö- och landsbygdsprogrammet hävdas cirka 6 000 hektar ängsmark och cirka 400 000 hektar betesmark.

Våtmarker

Utbredningsområdet för naturtypen Öppna mossar och kärr (7140) och myrar har inte minskat. Totalarealen av habitatet i landet har minskat rejält under 1900-talet, men fortfarande finns stora arealer kvar. Där habitatet spolierats är uppodling, markavvattningsprojekt och storskaliga torvtäkter anledningen till förstörelsen. En stor andel av förekomsterna av habitatet har lokala skador i form av små husbehovstäckter och markavvattningsprojekt. Skadefrekvensen är störst på de små myrarna söder om norrlandsgränsen (Limes Norrlandicus), därefter är situationen sämst för de små myrarna i de boreala delarna av Norrland. Förekomster av habitatet som ligger i de stora myrkomplexen och i fjällen är oftast de bäst bevarade. Igenväxningen av kärr i den sydligaste delen av landet kan komma att bli ett allvarligt problem framöver.

Totalarealen av naturtypen **Aapamyrrar (7310)** i landet har minskat något under 1900-talet, men fortfarande finns stora arealer kvar. Där habitatet spolierats är främst markavvattningsprojekt och storskaliga torvtäkter anledningen till förstörelsen.

En stor andel av förekomsterna av habitatet har lokala skador i form av små husbehovstäckter och markavvattningsprojekt, det gäller framför allt de soligena (sluttande) kärren. Habitatets utbredningsområde har inte minskat.

Berg

De övre delarna av rasbranter är viktiga tillhåll för bl.a. hotade rovfåglar. Nationell bevarandestatus för Silikatarasmarker (8110) är gynnsam.

Nationell bevarandestatus för Kalkrasmarker (8120) är gynnsam. Det är idag inte vanligt med bergtäkter på sådana platser. De övre delarna av rasbranterna är viktiga tillhåll för bland annat hotade rovfåglar.

Skogar

Den mycket heterogena naturtypen **Taiga (9010)** finns spridd i hela den boreala delen av landet. De största arealerna finns i Norrlandslänen och där finns även mycket av de största naturvärdena. Sverige/Finland har ett särskilt ansvar för naturtypen inom EU. Historiskt sett är förlusten av västlig taiga mycket stor och endast några få procent återstår (cirka tre procent av 21 miljoner hektar) i boreal region. Produktionsskogsbruket är det största hotet mot naturtypen och dess naturvärden. Bristen på död ved, gamla träd och brandfält leder till en utarmning av artstocken och utdöendet av arter ligger inte i fas med den kvarvarande arealen. Mycket tyder på att flera arter endast lever kvar i restpopulationer som kommer att dö ut inom en snar framtid. Det är därför av stor vikt att så mycket som möjligt av naturtypen undantas skogsbruket. Avsaknaden av brand är också ett problem för naturtypens naturliga dynamik och artinnehåll.

De naturvärden som är relaterade till naturtypen **Näringsrika granskogar (9050)** består ofta av ett artrikt fältskikt med kärlväxter och marksvampar. Rika orkidélokaler (till exempel guckusko) förekommer främst i Jämtland. Områden med gammal skog och lång trädkontinuitet är ovanligt, men i de fall de förekommer har de även mycket höga naturvärden kopplade till grova träd, mycket död ved och stor artrikedom av främst svampar, lavar och insekter. Totalt finns cirka 140 000 hektar i landet. Den är vanligast i de kalkrika delarna av den boreala regionen, varav ca en tredjedel i Jämtland, speciellt av högörstypen. De kan då utgöra smala stråk i en mosaik tillsammans med till exempel Taiga (9010), men kvaliteten varierar. Naturtypen är hotad av skogsbruk, eftersom den ofta innehåller stora ekonomiska värden. Objekt med höga naturvärden och hög ålder minskar därför stadigt genom avverkningar. Naturtypen har inte prioriterats lika högt i det nationella områdesskyddsarbetet, som mer urskogslika barrskogar av lägre bonitet.

I fjällbjörkskog uppträder olika vegetationstyper beroende på jordmån och exponering. Allt från fattiga typer med ren- och bägarlavar, kvastmossa och skogsstjärna till rika typer med nordisk stormhatt, torta, skogsnäva, stenbär, och smörboll. Naturtypen dominerar den subalpina regionen i fjällvärlden, det vill säga övergångszonen mellan barrskog och kalvfjäll, uppskattningsvis 1 160 000 hektar i landet.

Det finns inget omedelbart hot idag. Den övervägande delen av fjällbjörkskogen utgörs av skogligt impediment, där skogsbruk i princip inte är tillåtet. Endast enstaka träd får fällas om naturmiljöns karaktär inte förändras därav. Det har heller inte varit någon betydande historisk förlust av habitatet.

I Fjällbjörkskog (9040) uppträder olika vegetationstyper beroende på jordmån och exponering. Allt från fattiga typer med ren- och bägarlavar, kvastmossa och skogsstjärna till rika typer med nordisk stormhatt, torta, skogsnäva, stenbär, och smörboll. Naturtypen dominerar den subalpina regionen i fjällvärlden, det vill säga övergångszonen mellan barrskog och kalvfjäll, uppskattningsvis 1 160 000 hektar i landet.

Det finns inget omedelbart hot idag. Den övervägande delen av fjällbjörkskogen utgörs av skogligt impediment, där skogsbruk i princip inte är tillåtet. Endast enstaka träd får fällas om naturmiljöns karaktär inte förändras därav. Det har heller inte varit någon betydande historisk förlust av habitatet.

Den totala arealen av Skogbevuxen myr (91D0) har minskat betydligt i landet under 1900-talet, både genom skogsbruk och genom markavvattning. En stor andel av naturtypens objekt har lokala skador i form av diken. Naturtypens utbredningsområde har inte minskat utan förekommer i hela landet, med tyngdpunkt på Norrlandslänen. Naturvärdet varierar beroende på graden av mänsklig påverkan. Det största hotet mot naturtypen utgörs fortfarande av skogsbruk, ändrad vattenregim, förändrad hydrologi samt torvutvinning. Uppskattad total areal av naturtypen i hela landet är cirka 2 000 000 hektar.

Bevarandestatus nationellt för ingående arter

Fjällräv (1911)

Fjällräv har en mycket liten och fragmenterad förekomst i det svenska kalfjällsområdet söderut till Dalafjällen. De svenska fjällrävarna har kontakt med den norska populationen som i genomsnitt de senaste tio åren har uppgått till knappt 50 vuxna individer. Då den norska populationen för sitt fortbestånd är beroende av kontinuerligt stöd bedöms den inte påverka rödlistebedömningen av den svenska stammen. Artens existens i Sverige hotas av rödrävens expansion i fjällvärlden och uteblivna smågnagartoppar. Fjällräv bedömdes som Akut hotad (CR) 2010 men en populationsökning de senaste tio åren medför nu kategori EN. Merparten av uppgången har skett i två områden med intensiva bevarandeåtgärder. I det ena av dessa områden har den reproducerande populationen dock minskat med 50 procent 2013 år 2014, som en följd av att rödrävs-kabb spridits bland fjällrävarna i området sedan vårvintern 2013.

Det finns en risk att fjällräven försvinner från denna lokal vilket skulle öka isoleringen ytterligare mellan de livskraftiga lokalområdena. Antalet reproduktiva individer skattas till 80 (50 till 130). Antalet reproduktioner 2007 till 2014 var 25,35,2,30,65,0, 20 respektive 50. Den Fennoskandiska populationen uppgick i genomsnitt till cirka 120 vuxna individer under den senaste 10-årsperioden, varav cirka 80 i Sverige. Av dessa är flera individer så pass isolerade att de inte finner en partner. Antalet lokalområden i landet skattas till tre. Dessa är belägna i Jämtland och Västerbotten. Det är mycket liten kontakt mellan dessa. Det nordligaste lokalområdet ligger i norra Västerbotten och inkluderar några lyor i gränsfjällen mellan Västerbotten och Norrbotten. I resterande del av Norrbottens fjällvärld förekommer endast ett fåtal vandrande fjällrävar och det har bara skett en reproduktion de senaste tio åren (2014). Utbredningsområdets storlek överskrider gränsvärdet för rödlistning. Förekomstarean skattas till 650 kvadratkilometer. I medeltal 25 reproduktionslokaler x 25 kvadratkilometer.

Populationen är ökande. Den fluktuerande fjällrävstammen har uppvisat en positiv trend de senaste tio åren tack vare intensiva skyddsåtgärder som till exempel utfodring av fjällräv och jakt på rödräv, men till stor del även på grund av återkommande lämmeltoppar sedan sekelskiftet. Extrema fluktuationer förekommer i förekomstarean och antalet fullvuxna individer. De skattade värdena som bedömningen baserar sig på ligger alla inom intervallet för kategorin Starkt hotad (EN). Antalet individer bedöms vara lägre än gränsvärdet för Starkt hotad (EN) enligt D-kriteriet. (D).

Järv (1912)

Järv förekommer i fjällerna och fjällnära områden samt på flera platser i Norrlands inland. Sverige delar populationen med Norge och därmed ökar livskraften för delpopulationerna i respektive land. Dock är delpopulationerna i nordligaste Norge och i sydvästra Norge genetiskt väl differentierade, vilket visar på ett begränsat genutbyte mellan dessa och den gemensamma norsk-svenska populationen. Antalet reproduktiva individer skattas till 400 (325 till 490). I medeltal uppgick den totala skandinaviska populationen till 1 060 individer 2010 till 2013, varav drygt 700 i Sverige. Andelen köns mogna av dessa är 50 till 60 procent, det vill säga cirka 580 i Skandinavien varav cirka 400 i Sverige. Utbredningsområdets storlek (EOO) och förekomstarean (AOO) överskrider gränsvärdena för rödlistning. AOO = 200 revir x 150 kvadratkilometer. Populationen är ökande. Även utbredningsområdet ökar. De skattade värdena som bedömningen baserar sig på ligger alla inom intervallet för kategorin Sårbar (VU).

Lodjur (1361)

Lo, som är ett skogsdjur, finns i Norrland och Svealand samt lokalt men under spridning i Götaland. Sverige och Norge delar samma population och därmed ökar livskraften för delpopulationerna i respektive land. Åren 2009/2010 till 2012/2013 konstaterades genom inventeringar i medeltal 302 familjegrupper i Skandinavien, varav 231 i Sverige. Detta motsvarar 1 800 (1 400 till 2 200) individer i Skandinavien, varav 1 400 (1 100 till 1 600) i Sverige. Antalet köns mogna uppgår till 70 till 75 procent av totala antalet individer, det vill säga cirka 1 250 i Skandinavien, varav knappt 1000 i Sverige. Inventeringen som genomfördes 2013/2014 resulterade i 750 till 950 individer (525 till 712 reproduktiva). Även om denna inventering inte blev tillfredsställande genomförd i vissa delar av landet så tyder allt på att antalet reproduktiva individer understiger 1000.

Antalet reproduktiva individer skattas till 900 (800 till 1000). Utbredningsområdets storlek och förekomstarean överskrider gränsvärdena för rödlistning. Populationen minskar med mer än tio procent inom 15 (= tre generationer) år. Minskningen avser antalet reproduktiva individer (populationen var relativt stabil i början av seklet, men har minskat under senare tid - data från årliga lodjursinventeringar). De skattade värdena som bedömningen baserar sig på ligger alla inom intervallet för kategorin Sårbar (VU). Fortgående minskning förekommer i kombination med att antalet reproduktiva individer är lågt vilket gör att arten hamnar i kategorin Sårbar (VU).

Utter (1355)

Utter finns utbredd i Norrland, stora delar av Svealand samt lokalt i Götaland. Optimala miljöer för arten är vatten som erbjuder riklig tillgång på lättfångad föda året runt och som har tillgång till platser där den kan vila ostört, föda upp ungar etcetera. Den alpina utterpopulationen har kontakt med den norska populationen som uppgår till i storleksordningen 20 000 djur, där de flesta dock finns vid kusten. Utter ökar i Sverige men det finns fortfarande stora tveksamheter vad gäller utterns reproduktionsframgång (Mia Bisther, Anna Roos, Thomas Sjöåsen, Oskar Norrgrann). Höga halter av "nya miljögifter" såsom PFOS och PBDE har uppmätts i uttrar och vad dessa halter innebär för arten har vi ännu ingen kontroll på.

I Norge anses beståndet ha minskat med minst 30 procent 1996 till 2011 och bedöms därför inte kunna påverka det svenska beståndet i positiv riktning. Antalet reproduktiva individer skattas till 1100 (900 till 1 400). Antal reproducerande honor beräknas till 550 (450 till 700) vilket innebär $550 \times 2 = 1\,100$ (900 till 1 400) köns mogna individer. Utbredningsområdets storlek och förekomstarean (AOO) överskrider gränsvärdena för rödlistning. AOO grundar sig på antal reproducerande honor ggr 25 kvadratkilometer. Populationen är ökande. Arten har under de senaste 10 till 15 åren koloniserat nya områden i Götaland och Svealand. Beroende på vilka av de skattade värdena som används varierar bedömningen från Nära hotad (NT) till Sårbar (VU). Baserat på de troligaste värdena hamnar arten i kategorin Nära hotad (NT).

Bevarandestatus nationellt för ingående fågelarter**Gruppen vadare och trana****BRUSHANE (A151)**

Brushane häckar på starrmyrar och längs sjöstränder i barrskogs- och fjällregionerna från norra Dalarna och norrut. Häckar dessutom, numera mycket sällsynt, på öppna fuktiga gräs- och starrängar i nordöstra Skåne, på Öland och Gotland. Antalet reproduktiva individer överstiger gränsvärdet för rödlistning. Utbredningsområdets storlek och förekomstarean överskrider gränsvärdena för rödlistning. En minskning av populationen pågår eller förväntas ske. Minskningen avser utbredningsområde, förekomstarean, kvalitén på artens habitat (södra Sverige), antalet lokalområden och antalet reproduktiva individer (en bidragande orsak till minskningen kan vara händelser under flyttningen och/eller i övervintringsområdena). Minskningstakten har uppgått till 45 (25 till 75) procent under de senaste 15 åren. I Finland har minskningen uppgått till 77 till 99 procent de senaste 30 åren. Bedömningen baseras på direkt observation (inventeringar, flyttfågelräkningar), ett för arten lämpligt abundansindex (standardrutter) och minskad geografisk utbredning och/eller försämrade habitatkvalitet. Beroende på vilka av de skattade värdena som används varierar bedömningen från Nära hotad (NT) till Starkt hotad (EN). Baserat på de troligaste värdena hamnar arten i kategorin Sårbar (VU).

DUBBELBECKASIN (A154)

Dubbelbeckasin häckar sällsynt i fjällen, på eller i anslutning till sluttande kärr på gränsen mellan björkskogen och videzonen, från Härjedalen till Torne lappmark. Arten var under 1800-talet en allmän häckfågel i stora delar av Götaland och Svealand men försvann därifrån i början av 1900-talet på grund av starkt minskande eller försvunna häckningsbiotoper och i slutfasen troligen även påverkat av ohämmad jakt. Antalet reproduktiva individer skattas till 3600 (2 600 till 4 600). Utbredningsområdets storlek överskrider gränsvärdet för rödlistning. Förekomstarean skattas till 920 kvadratkilometer. En minskning av populationen pågår eller förväntas ske. Minskningen avser kvalitén på artens habitat. Beroende på vilka av de skattade värdena som används varierar bedömningen från Livskraftig (LC) till Nära hotad (NT). Baserat på de troligaste värdena hamnar arten i kategorin Nära hotad (NT). Fortgående minskning förekommer i kombination med att antalet reproduktiva individer är lågt vilket gör att arten rödlistas som Nära hotad (NT).

FJÄLLPIPARE (A139)

Fjällpiparen häckar på hedmark i fjällens vide- och nedre lavzoner från norra Dalarna till Torne lappmark. Antalet reproduktiva individer skattas till 7200 (4 000 till 9 400). Utbredningsområdets storlek och förekomstarean överskrider gränsvärdena för rödlistning. Det finns inga tecken på betydande populationsförändring. De skattade värdena som bedömningen baserar sig på ligger alla inom intervallet för kategorin Livskraftig (LC).

GRÖNBENA (A166)

Grönbenan häckar på myrar, sankar sjö- och älvstränder, från norra Skåne norrut till finska gränsen. Antalet reproduktiva individer överstiger gränsvärdet för rödlistning. Utbredningsområdets storlek och förekomstarean överskrider gränsvärdena för rödlistning. Det finns inga tecken på betydande populationsförändring. De skattade värdena som bedömningen baserar sig på ligger alla inom intervallet för kategorin Livskraftig (LC).

SMALNÄBBAD SIMSNÄPPA (A170)

Smalnäbbad simsnäppa häckar främst vid små vatten i fjällens björk- och videzoner, men även upp i fjällens lavzon och på myrar med små tjärnar i skogslandet. Den förekommer från norra Dalarna till Torne lappmark samt i nordvästra Västerbotten, i kustlandet och skärgården i Norrbotten samt i Tornedalen. Antalet reproduktiva individer överstiger gränsvärdet för rödlistning. Utbredningsområdets storlek och förekomstarean överskrider gränsvärdena för rödlistning. Det finns inga tecken på betydande populationsförändring. De skattade värdena som bedömningen baserar sig på ligger alla inom intervallet för kategorin Livskraftig (LC).

LJUNGPIPARE (A140)

Ljungpiparen häckar på hedmark i fjälltrakterna. Den häckar även på större myrar från Småland till Torne lappmark - norra Norrbotten. På Öland och Gotland förekommer den på alvarmark. Antalet reproduktiva individer överstiger gränsvärdet för rödlistning. Utbredningsområdets storlek och förekomstarean överskrider gränsvärdena för rödlistning. Det finns inga tecken på betydande populationsförändring. De skattade värdena som bedömningen baserar sig på ligger alla inom intervallet för kategorin Livskraftig (LC).

TRANA (A127)

Tranan häckar på myrar samt vid sjöar och vattendrag med sank stränder i större delen av landet. Antalet reproduktiva individer överstiger gränsvärdet för rödlistning. Utbredningsområdets storlek och förekomstarean överskrider gränsvärdena för rödlistning. Populationen är ökande. Mycket kraftig ökning de senaste 30 åren (150 till 250 procent). De skattade värdena som bedömningen baserar sig på ligger alla inom intervallet för kategorin Livskraftig (LC).

Gruppen rovfåglar och ugglor**BERGUV (A215)**

Berguv häckar i rasbranter och klippterräng samt i stenbrott, grustag, på kalhyggen och vid soptippar. Den förekommer ojämnt spridd i södra och mellersta Sverige, på Gotland, samt i stora delar av Norrland där tyngdpunkten ligger i kustlandet. Berguv bedömdes som NT 2010, men en påtaglig populationsminskning har skett under senare tid vilket innebär att den nu kategoriseras som VU. Antalet reproduktiva individer skattas till 940 (780 till 1 120). Utbredningsområdets storlek (EOO) och förekomstarean (AOO) överskrider gränsvärdena för rödlistning. AOO = antal par x 10 kvadratkilometer. En minskning av populationen pågår eller förväntas ske. Minskningen avser utbredningsområde, förekomstarean, kvalitén på artens habitat (bytestillgång), antalet lokalområden och antalet reproduktiva individer. Berguv har ökat med 120 till 150 procent de senaste 30 åren men minskat med 20 till 50 procent de senaste tio åren (grundar sig bland annat på riksinventeringsdata). Beroende på vilka av de skattade värdena som används varierar bedömningen från Nära hotad (NT) till Sårbar (VU). Baserat på de troligaste värdena hamnar arten i kategorin Sårbar (VU).

BLÅ KÄRRHÖK (A082)

Blå kärrhök förekommer i norra Sverige, främst i Norr- och Västerbotten samt Lappland, tidvis även i Ångermanland, Jämtland och Medelpad. Enstaka häckningar kan tillfälligt förekomma i södra Sverige. Häckningen sker på marken i lågvuxen, tät vegetation, främst på myrar, stora hyggen, kärr eller på hedar, tidigare även i vassjöar och på mossar i södra Sverige. Antalet reproduktiva individer skattas till 1700 (1 400 till 2 000). Utbredningsområdets storlek (EOO) överskrider gränsvärdet för rödlistning. Förekomstarean (AOO) skattas till 3 200 (2 800 till 4 400) kvadratkilometer. Det finns inga tecken på betydande populationsförändring. Populationen har varit någorlunda stabil de senaste tre generationerna (18 till 21 år). Beroende på vilka av de skattade värdena som används varierar bedömningen från Livskraftig (LC) till Nära hotad (NT). Baserat på de troligaste värdena hamnar arten i kategorin Nära hotad (NT).

FISKGJUSE (A094)

Fiskgjusen häckar i anslutning till vatten över större dalen av landet men saknas i fjällen och på Gotland. Antalet reproduktiva individer skattas till 8200 (6 800 till 9 4000). Utbredningsområdets storlek och förekomstarean överskrider gränsvärdena för rödlistning. Det finns inga tecken på betydande populationsförändring. Stabil de senaste tio åren, en viss ökning de senaste 30 åren. De skattade värdena som bedömningen baserar sig på ligger alla inom intervallet för kategorin Livskraftig (LC).

FJÄLLUGGLA (A216)

Fjälluggla häckar på höglänta fjällhedrar i Lappland. Den har tidigare under 1900-talet häckat regelbundet och vissa år med relativt stora antal. En klart minskad frekvens av häckningar har emellertid skett de senaste 35 åren på grund av minskad födotillgång, likaså har antalet övervintrande individer minskat dramatiskt i södra Sverige. Under perioden 1978 till 2013 har häckningar uteblivit 1979, 1983 till 2000, 2002 till 2010 och 2012 till 2013. Under flertalet av åren då häckningar uteblivit i Sverige har emellertid reproduktioner konstaterats framför allt i Norge, men under enstaka år även i Finland.

Försvinnanderisken för fjällugglan är svår att bedöma enligt IUCN:s kriteriesystem beroende på att arten är starkt nomadisk och har förmågan att bosätta sig var som helst på den arktiska tundran i Europa, Asien eller Nordamerika, allt eftersom födotillgången för tillfället är bäst. Antalet reproduktiva individer skattas till två (noll till tio). Antalet lokalområden i landet skattas till 1 (noll till fem). Utbredningsområdets storlek (EOO) skattas till tio (noll till 5000) kvadratkilometer och förekomstarean (AOO) till tio (noll till 50) kvadratkilometer. AOO = antal par x tio kvadratkilometer. Det finns inga tecken på betydande populationsförändring. Extrema fluktuationer förekommer i utbredningsområdets storlek, förekomstarean och antalet fullvuxna individer. Beroende på vilka av de skattade värdena som används varierar bedömningen från Akut hotad (CR) till Nationellt utdöd (RE). Baserat på de troligaste värdena hamnar arten i kategorin Akut hotad (CR).

HÖKUGGLA (A456)

Hökugglan häckar i barrskog, i anslutning till hyggen och brandfält, samt i fjällbjörkskog. Den förekommer från norra Värmland - mellersta Dalarna - västra Hälsingland och norrut. Antalet reproduktiva individer skattas till 4600 (2 200 till 28 000). Utbredningsområdets storlek och förekomstarean överskrider gränsvärdena för rödlistning. Det finns inga tecken på betydande populationsförändring. Bedöms ha uppvisat stabil population de senaste tio åren. Extrema fluktuationer förekommer i utbredningsområdets storlek, förekomstarean och antalet fullvuxna individer. De skattade värdena som bedömningen baserar sig på ligger alla inom intervallet för kategorin Livskraftig (LC).

JAKTFALK (A102)

Jaktfalk häckar i risbon belägna i klippstup i fjällens björkskogsbälte och lågalpina zon från norra Dalarna och norrut till finska gränsen. En tänkbar hotbild är insamling av ägg och/eller ungar samt en försämrad bytestillgång i form av minskande populationer av fjäll- och dalripa. Antalet reproduktiva individer skattas till 240 (180 till 300). Utbredningsområdets storlek (EOO) överskrider gränsvärdet för rödlistning. Förekomstarean (AOO) skattas till 500 kvadratkilometer. Det finns inga tecken på betydande populationsförändring. Regelbundna inventeringar genomförs i fjällkedjan, dock inte heltäckande. Beroende på vilka av de skattade värdena som används varierar bedömningen från Sårbar (VU) till Starkt hotad (EN). Baserat på de troligaste värdena hamnar arten i kategorin Starkt hotad (EN). Antalet individer bedöms vara lägre än gränsvärdet för Starkt hotad (EN) enligt D-kriteriet. Eftersom det finns möjlighet att arten kan invandra från kringliggande länder bedöms utdöenderisken vara lägre än vad övriga tillgängliga data antyder. Därför har rödlistningskategorin justerats från EN till VU. Populationerna i Sverige, Finland och Norge hör till samma gränsöverstigande population. (D).

JORDUGGLA (A222)

Jorduggla häckar på hedar, myrar, ängsmark och hyggen i norra Sverige söderut till Härjedalen - Ångermanland, eventuellt regelbundet även i Dalarna, västra Hälsingland och Medelpad. Arten häckar tillfälligt även vid våtmarker, i skärgårdsmiljöer eller på havsstrandängar i södra och mellersta Sverige. Jordugglan har i tidigare rödlistor (2000, 2005 och 2010) bedömts som NT beroende på en minskningstakt överstigande 15 procent under tre generationer. En stabilisering av populationens storlek medför att den nu bedöms som LC. Antalet reproduktiva individer skattas till 3400 (1 520 till 9 400). Utbredningsområdets storlek och förekomstarean överskrider gränsvärdena för rödlistning. Det finns inga tecken på betydande populationsförändring. Beroende på vilka av de skattade värdena som används varierar bedömningen från Livskraftig (LC) till Nära hotad (NT). Baserat på de troligaste värdena hamnar arten i kategorin Livskraftig (LC).

KUNGSÖRN (A091)

Kungsörn häckar i fjällen och i angränsande barrskogar från norra Dalarna till finska gränsen i Torne lappmark, i barrskogsområden från mellersta Dalarna-Hälsingland till Torneälven i Norrbotten samt på Gotland och i Skåne. Arten har under senare tid även etablerat sig med enstaka par i flera andra landskap i Götaland och södra Svealand. Kungsörn är beroende av grova träd eller klippstup för placering av boet. Lämpliga träd för placering av bo kan bli en begränsande faktor kommande 30 år (tre generationer). Arten är dessutom utsatt för förföljelse och beståndet påverkas negativt även av blyförgiftning och kollisioner med tåg, ledningar och vindkraftverk. Antalet reproduktiva individer skattas till 1360 (1 160 till 1 600). Utbredningsområdets storlek (EOO) och förekomstarean (AOO) överskrider gränsvärdena för rödlistning. AOO = antal par x tio kvadratkilometer. Det finns inga tecken på betydande populationsförändring. På 30 års sikt har beståndet ökat med 20 till 30 procent, men under 2000-talet finns tecken på försämrad reproduktionstakt och att det möjligen även sker en populationsminskning i delar av övre Norrland. De skattade värdena som bedömningen baserar sig på ligger alla inom intervallet för kategorin Nära hotad (NT).

LAPPUGGLA (A457)

Lappuggla häckar i skogsmark där den i första hand utnyttjar risbon efter ormråk, bivråk och duvhök. Den förekommer i Norrbottens och Västerbottens län, Jämtland, Ångermanland, Medelpad, Hälsingland, Gästrikland och stora delar av Svealand, tillfälligt även i Götaland. Rödlistekategorin nedgraderas inte, vilket gjordes 2010, beroende på att utbredningsområdet totalt sett minskat i Sverige. Antalet reproduktiva individer skattas till 1400 (1 000 till 2 000). Ny beståndsberäkning visar att populationen är större än vad som ansågs 2010. Utbredningsområdets storlek och förekomstarean överskrider gränsvärdena för rödlistning. Det finns inga tecken på betydande populationsförändring. Beroende på vilka av de skattade värdena som används varierar bedömningen från Livskraftig (LC) till Nära hotad (NT). Baserat på de troligaste värdena hamnar arten i kategorin Nära hotad (NT).

SLAGUGGLA (A220)

Slagugglan häckar i skogsmark, oftast i anslutning till myrar, hyggen och inägor. Den förekommer från mellersta Värmland - mellersta Västmanland - mellersta Uppland norrut till Lule Lappmark och norra Norrbotten. Antalet reproduktiva individer skattas till 5 400 (4 000 till 6 800). Utbredningsområdets storlek (EOO) och förekomstarean (AOO) överskrider gränsvärdena för rödlistning. Populationen är ökande. Beståndet har ökat med 10 till 40 procent de senaste 30 åren men förmodligen varit ganska stabilt de senaste tio åren. De skattade värdena som bedömningen baserar sig på ligger alla inom intervallet för kategorin Livskraftig (LC).

PÄRLUGGLA (A223)

Pärluggla häckar i barr- och blandskog över nästan hela landet, från nordöstra Skåne och norrut, dock inte på Öland. Antalet reproduktiva individer överstiger gränsvärdet för rödlistning. Utbredningsområdets storlek och förekomstarean överskrider gränsvärdena för rödlistning. Det föreligger indikation på eller misstanke om populationsminskning. Minskningen avser antalet reproduktiva individer. Beståndet har minskat med upp till 40 procent de senaste 30 åren, men under de senaste 15 åren (tre generationer) har minskningstakten troligen planat ut. De skattade värdena som bedömningen baserar sig på ligger alla inom intervallet för kategorin Livskraftig (LC).

Gruppen simfåglar och silvertärna**SILVERTÄRNA (A194)**

Silvertärnan häckar dels i skärgårdar och vid kusten, dels vid tjärnar i fjällen, vid älvsel och stora sjöar i Norrland. Den förekommer vid kusten från Skåne till Norrbotten samt lokalt i Halland och Bohuslän. I Norrlands inland finns den från norra Dalarna till Torne lappmark. Den finns även i Väneren. Antalet reproduktiva individer överstiger gränsvärdet för rödlistning. Utbredningsområdets storlek (EOO) och förekomstarean (AOO) överskrider gränsvärdena för rödlistning. Populationen är ökande. Beståndet har ökat med 50 till 100 procent de senaste 30 åren och med 10 till 30 procent de senaste tio åren. De skattade värdena som bedömningen baserar sig på ligger alla inom intervallet för kategorin Livskraftig (LC).

SMÅLOM (A001)

Smålom förekommer i norra och mellersta Sverige söderut till mellersta Dalsland, västra Närke, nordvästra Västmanland och Gästrikland. Häckar dessutom på småländska högländet samt i angränsande delar av Halland, Västergötland och Östergötland. Arten reproducerar sig i gölar, mindre skogssjöar och fjällsjöar varifrån fåglarna flyger till fiskeplatser i större sjöar eller havet. Antalet reproduktiva individer skattas till 3 200 (2 600–3 800). Utbredningsområdets storlek (EOO) och förekomstarean (AOO) överskrider gränsvärdena för rödlistning. Populationen minskar med mer än 5 % inom 30 (= 3 generationer) år. Minskningen avser kvalitén på artens habitat (dikning och rensning i häckningstjärnarnas utlopp, naturlig igenväxning, sviktande födounderlag i en del fiskesjöar, störning) och antalet reproduktiva individer. Det finns mycket som talar för att populationen fortsätter att minska i landets södra och mellersta delar, där det även finns farhågor för att ungodproduktionen är för låg för att kompensera för den årliga

dödligheten. De skattade värdena som bedömningen baserar sig på ligger alla inom intervallet för kategorin Nära hotad (NT). Fortgående minskning förekommer i kombination med att antalet reproduktiva individer är lågt vilket gör att arten rödlistas som Nära hotad (NT).

STORLOM (A002)

Cirka 5 000 häckande par i landet. I södra Sverige är populationen stabil. Kunskapen om norrlandsbeståndets utveckling är mindre god. Det europeiska beståndet utanför Ryssland uppgår till 19 000 till 27 000 häckande par.

SVARTHAKEDOPPING (A007)

Svarthakedopping förekommer över stora delar av landet men framför allt i de östra delarna. Den häckar i en mängd olika typer av sötvatten, allt från små viltvatten, dammar, kärr, agmyrar och vattenfyllda lertag som till större sjöar, både eutrofa slättsjöar och mer näringsfattiga skogssjöar. Från Uppland till Norrbotten häckar den fåtaligt även i näringsrika vikar längs kusten. Genomgående för alla dessa vatten är att fisk antingen saknas eller att fiskförekomsten är reducerad. En pågående stabilisering och ökning av populationens storlek medför att den bedöms som LC (NT 2010). Antalet reproduktiva individer skattas till 4 000 (3 600 till 4 800). Utbredningsområdets storlek (EOO) och förekomstarean (AOO) överskrider gränsvärdena för rödlistning. Populationen är ökande. En tydlig populationsökning har skett de senaste 15 åren (Riksinventering 2011). De skattade värdena som bedömningen baserar sig på ligger alla inom intervallet för kategorin Livskraftig (LC).

SÅNGSVAN (A038)

Arten har under senare delen av 1900-talet expanderat kraftigt. Nu är den inte längre en utpräglat skygg ödemarksfågel. År 1997 beräknades den svenska populationen uppgå till 3 800 etablerade par, häckande i samtliga svenska län. Dessutom finns ett stort antal ej könsmogna fåglar. Den europeiska stammen utanför Ryssland uppgår till ca 8 000 par varav cirka 2 000 på Island, cirka 1 500 par i Finland och cirka 300 par i Norge.

Gruppen hackspettar

SPILLKRÅKA (A236)

Spillkråkan häckar i samtliga svenska län, dock fåtaligt i Norrlands inland. Det svenska beståndet uppskattas till i storleksordningen 20 000 till 35 000 par. Detta motsvarar ungefär tio procent av det samlade europeiska beståndet på 200 000 till 265 000 par. Beståndet i södra Sverige förefaller vara tämligen stabilt. Utvecklingen i Norrlands inland är mera osäker, främst beroende på de låga tätheterna och att inventeringsunderlaget är väl litet.

TRETÅIG HACKSPETT (A241)

Tretåig hackspett häckar i barr- och blandskog, även fjällbjörkskog, med stort inslag av döda och döende träd. Den häckar regelbundet från norra Dalsland - Närke - Västmanland - mellersta Uppland och norrut till Torne lappmark och Norrbotten. Tillfälliga häckningar sker även i Götaland. Antalet reproduktiva individer skattas till 18 400 (12 400–26 000). Utbredningsområdets storlek (EOO) och förekomstarean (AOO) överskrider gränsvärdena för rödlistning. En minskning av populationen pågår eller förväntas ske. Minskningen avser förekomstarean, kvalitén på artens habitat (minskat utbud död ved av lämplig

kvalitet) och antalet reproduktiva individer. Minskningstakten har uppgått till 15 (10 till 50) procent under de senaste 15 åren. Den fortsatta avverkningstakten av skog med hög andel död ved av lämplig kvalitet beräknas med viss sannolikhet att påverka beståndet negativt även kommande 15-årsperiod. Bedömningen baseras på direkt observation, ett för arten lämpligt abundansindex (svensk häckfågeltaxering) och minskad geografisk utbredning och/eller försämrade habitatkvalitet. Beroende på vilka av de skattade värdena som används varierar bedömningen från Livskraftig (LC) till Starkt hotad (EN). Baserat på de troligaste värdena hamnar arten i kategorin Nära hotad (NT). Minskningstakten för den svenska populationen bedöms vara nära gränsvärdet för Sårbar (VU).

Gruppen skogshöns och blåhake

BLÅHAKE (A272)

Blåhaken häckar med säkerhet i Dalarnas, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. Det svenska beståndets storlek har uppskattats till mellan 140 000 och 180 000 par. Detta motsvarar cirka en femtedel av det samlade europeiska beståndet (undantaget Ryssland). Fjällhäckande arters populationsutveckling täcks mycket dåligt av den nationella miljöövervakningen, varför den storskaliga utvecklingen är okänd. Intensiva studier i Ammarnäsområdet (Västerbotten) tyder dock på ett tämligen stabilt bestånd.

JÄRPE (A104)

Järpen häckar i lövblandad barrskog, oftast i fuktig och tät sådan. Förekommer i större delen av landet men saknas på Öland och Gotland liksom i fjällen. Antalet reproduktiva individer överstiger gränsvärdet för rödlistning. Utbredningsområdets storlek (EOO) och förekomstarean (AOO) överskrider gränsvärdena för rödlistning. Det finns inga tecken på betydande populationsförändring. De skattade värdena som bedömningen baserar sig på ligger alla inom intervallet för kategorin Livskraftig (LC).

TJÄDER (A108)

Tjädern häckar i skogsmark med inslag av myrar i större delen av Sverige, men saknas på Öland och Gotland. I fjälltrakterna går den upp till björkzonen. Antalet reproduktiva individer överstiger gränsvärdet för rödlistning. Utbredningsområdets storlek (EOO) och förekomstarean (AOO) överskrider gränsvärdena för rödlistning. Det finns inga tecken på betydande populationsförändring. Arten har på lite längre sikt minskat i Götaland och södra Svealand men stammen bedöms ha varit stabil totalt i Sverige de senaste 15 åren (tre generationer). De skattade värdena som bedömningen baserar sig på ligger alla inom intervallet för kategorin Livskraftig (LC).

ORRE (A409)

Orren häckar i skogsmark, på hedar och mossar. Förekommer i hela landet utom på Öland. Antalet reproduktiva individer överstiger gränsvärdet för rödlistning. Utbredningsområdets storlek (EOO) och förekomstarean (AOO) överskrider gränsvärdena för rödlistning. Det finns inga tecken på betydande populationsförändring. Har minskat kraftigt de senaste 30 åren (48 till 65 procent), men ökat de senaste 10 åren (4 till 38 procent). Populationen har varit relativt stabil de senaste 15 åren (tre generationer). De skattade värdena som bedömningen baserar sig på ligger alla inom intervallet för kategorin Livskraftig (LC).

Uppföljning

Området bör uppföljas kontinuerligt för att upprätthålla en långsiktigt gynnsam bevarandestatus för utpekade arter och naturtyper samt för att kunna utvärdera områdets bevarandeåtgärder och behov av ytterligare åtgärder. I de fall området inte har något formellt skydd är fortlöpande uppföljning av bevarandetillståndet prioriterat.

Om särskilda skötselåtgärder har specificerats för Natura 2000-området bör uppföljning ske med jämna intervall utgående från tidpunkten för senaste åtgärd. Även verksamheter eller åtgärder som sker i anslutning till Natura 2000-området kan ha en negativ inverkan på de ingående naturvärdena i området, och kan därmed vara skäl för ytterligare uppföljning.

Litteratur

Eide, W. (red.). (2014). Arter och naturtyper i habitatdirektivet – bevarandestatus i Sverige 2013. Uppsala: Artdatabanken SLU.

Naturvårdsenheten. (2007). Bevarandeplan för Natura 2000-område Vålådalen SE0720084. Östersund: Länsstyrelsen Jämtlands Län.

Naturvårdsverket. (2003). Natura 2000 i Sverige, Handbok med allmänna råd. Stockholm: Handbok 2003:9.

Länsstyrelsen Jämtlands län 1988. Beslut och skötselplan för Vålådalens naturreservat.

Sivertsson, K. 2005. Till synes orörd skog - naturvärden och kulturhistoria i Rekdalen under 400 år. Examensarbete. Institutionen för skoglig vegetationsekologi. Sveriges Lantbruksuniversitet, Umeå.

Naturvårdsverkets art- och naturtypsvisa vägledningar för Natura 2000. www.naturvardsverket.se

Läs mer om Natura 2000:

Naturvårdsverkets hemsida
<http://www.naturvardsverket.se>

Länsstyrelsen Jämtlands läns hemsida
<http://www.lansstyrelsen.se/Jamtland>

Länstyrelsen Jämtlands län

Postadress: 831 86 Östersund
Besöksadress: Residensgränd 7
Telefon: 010-225 30 00
jamtland@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/jamtland